



BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME
KURUMU

**BANKACILIK SEKTÖRÜ RİSK
DEĞERLENDİRME RAPORU
(Temmuz 2005 Dönemi)**

Araştırma Dairesi
6 Aralık 2005

Bu Rapor kamuoyunu bilgilendirme amaçlı olup,
içinde yer alan bilgi ve verilere dayanarak verilecek
yatırım ya da benzeri kararların sonuçlarından
BDDK ve yazarları sorumlu tutulamaz.

Görüş ve Önerileriniz İçin:

Ayhan Yüksel

4556750

ayuksel@bddk.org.tr

İÇİNDEKİLER

TABLO VE GRAFİKLER	IV
KISALTMALAR	V
YÖNETİCİ ÖZETİ	1
1. GİRİŞ	2
2. KREDİ RİSKİ	3
A. RİSKE MARUZ POZİSYON TUTARI	3
A.1. Krediler	3
A.2. Tahsili Gecikmiş Alacaklar	5
B. RİSK FAKTÖRLERİNE DUYARLILIK	6
B.1. Vade ve Para Cinsi Dağılımı	6
B.2. Kredi Büyüklüğü Açısından Yoğunlaşmalar	7
B.3. Kredi Türlerine Göre Portföyün Yapısı	7
B.4. Sektörel Bazda Kredilerin Dağılımı	8
B.5. Sektörel Bazda Tahsili Gecikmiş Alacakların Dağılımı	9
B.6. Tahsili Gecikmiş Alacaklarda Teminatların Dağılımı	9
C. RİSK FAKTÖRLERİNİN GELİŞİMİ	10
C.1. Takibe Dönüşüm Oranları	10
D. RİSKLİLİK DÜZEYİ	11
E. SERMAYE YETERLİLİĞİ	12
3. PİYASA RİSKİ	13
A. FAİZ ORANI RİSKİ	13
1. RİSKE MARUZ POZİSYON TUTARI	13
A.1.1. Ticari Portföy ve Türev İşlemlerin Gelişimi	13
2. RİSK FAKTÖRLERİNE DUYARLILIK	14
A.2.1. Faiz Oranı Genel Piyasa Riskine Tabi Pozisyonlar	14
A.2.2. Yeniden Fiyatlama Tarihine Kalan Süre İtibarıyla Net Pozisyonlar	15
A.2.3. Ticari Portföyün Menkul Kıymet Türleri İtibarıyla Dağılımı	15
A.2.4. Spesifik Riske Tabi Kalemlerin Dağılımı	16
3. RİSK FAKTÖRLERİNİN GELİŞİMİ	17
B. HİSSE SENEDİ FİYAT RİSKİ	18
1. RİSKE MARUZ POZİSYON TUTARI	18
2. RİSK FAKTÖRLERİNE DUYARLILIK	19
3. RİSK FAKTÖRLERİNİN GELİŞİMİ	20
C. KUR RİSKİ	21
1. RİSKE MARUZ POZİSYON TUTARI	21
2. RİSK FAKTÖRLERİNE DUYARLILIK	23
3. RİSK FAKTÖRLERİNİN GELİŞİMİ	23
D. RİSKLİLİK DÜZEYİ	24
D.1. Riske Maruz Değer (VaR)	24
D.2. Eurobond Fiyat Değişimlerine Duyarlılık	25
D.3. Kur Değişimlerine Duyarlılık	25
E. SERMAYE YETERLİLİĞİ	26
4. YAPISAL FAİZ ORANI RİSKİ	27
A. RİSKE MARUZ POZİSYON TUTARI	27
B. RİSK FAKTÖRLERİNE DUYARLILIK	28
B.1. Varlık ve Yükümlülüklerin Faiz Yapısı	28
B.2. Yeniden Fiyatlama Tarihine Göre Varlık ve Yükümlülükler Arasındaki Farklar	29
C. RİSK FAKTÖRLERİNİN GELİŞİMİ	29
C.1. Faiz Oranlarının Gelişimi	29
C.2. Faiz Marjı ve Bileşenlerinin Gelişimi	30
D. RİSKLİLİK DÜZEYİ	31

5.	LİKİDİTE RİSKİ	33
A.	RİSKE MARUZ POZİSYON TUTARI	33
B.	RİSK FAKTÖRLERİNE DUYARLILIK	34
	<i>B.1. Likidite Yeterliliği Temel Göstergeleri.....</i>	<i>34</i>
	<i>B.2. Para Cinsleri Bazında Oransal Likidite Açıkları</i>	<i>35</i>
	<i>B.3. Banka Grupları Bazında Oransal Likidite Açıkları.....</i>	<i>35</i>
	<i>B.4. Seçilmiş Likit Varlık ve Ödeme Yükümlülüklerinin Oransal Payları.....</i>	<i>37</i>
	<i>B.5. Seçilmiş Kalemlerin Vade Dilimleri İtibarıyla Dağılımı.....</i>	<i>37</i>
	<i>B.6. Yabancı Para Likidite Dengesi.....</i>	<i>38</i>
C.	RİSK FAKTÖRLERİNİN GELİŞİMİ.....	38
D.	RİSKLİLİK DÜZEYİ	38
6.	SONUÇ	41
	<i>5.1. Kredi Riski.....</i>	<i>41</i>
	<i>5.2. Piyasa Riski.....</i>	<i>42</i>
	<i>5.3. Yapısal Faiz Oranı Riski.....</i>	<i>44</i>
	<i>5.4. Likidite Riski.....</i>	<i>44</i>

TABLO VE GRAFİKLER

TABLolar

Tablo 1: Takipteki Alacakların Gelişimi.....	5
Tablo 2: Kredilerin Vade ve Para Cinsi Dağılımı	6
Tablo 3: Kredilerin Büyüklük ve Müşteri Sayısı Dağılımı.....	7
Tablo 4: Kredi Türlerinin Oransal Payları	8
Tablo 5: Kredilerin Sektörlere Göre Dağılımı ve Takibe Dönüşüm Oranları	8
Tablo 6:TGA İçerisinde En Yüksek Paya Sahip Alt Sektörler	9
Tablo 7: TGA'lar ve Teminat (ve Garanti) Bilgileri.....	10
Tablo 8: Kredi Riski Senaryo Analizi Sonuçları.....	12
Tablo 9: Kredi Riskine Tabi Kalemlerin Dağılımı.....	12
Tablo 10: Kredi Riskine Tabi Kalemlerin Risk Ağırlıklı Aktifler İçerisindeki Payları	12
Tablo 11:Faiz Oranı Genel Piyasa Riskine Tabi Pozisyonların Grup İçi Oransal Payları	14
Tablo 12:Yeniden Fiyatlama Tarihine Kalan Süre İtibarıyla Net Pozisyonların Oransal Dağılımı	15
Tablo 13: Ticari Portföyün Menkul Kıymet Türleri İtibarıyla Dağılımı.....	16
Tablo 14: Spesifik Risk Tabi Kalemlerin Oransal Dağılımı.....	16
Tablo 15: Hisse Senetlerinin Ülke Piyasalarına Dağılımı.....	19
Tablo 16: Ana Endekslere Dahil Olan Hisse Senetleri.....	19
Tablo 17: Gruplar İtibarıyla Bilanço İçi ve Genel Yabancı Para Açık Pozisyonunun Gelişimi.....	22
Tablo 18: Yabancı Para Pozisyonların Para Cinsleri Bazında Dağılımı.....	23
Tablo 19: Hesaplanan VaR Değerleri.....	25
Tablo 20: Eurobond Fiyatlarındaki Olası Değişimlerin Etkileri	25
Tablo 21: Kurlardaki Olası Değişimlerin Etkileri.....	26
Tablo 22: Yasal Sermaye Yükümlülüğünün Dağılımı.....	26
Tablo 23: Piyasa Riski Sermaye Yükümlülüğü Bileşenleri.....	26
Tablo 24: Varlık ve Yükümlülüklerin Faiz Yapısı.....	29
Tablo 25: Yeniden Fiyatlama Tarihine Göre Varlık-Yükümlülük Arasındaki Fark	29
Tablo 26: Yapısal Faiz Oranı Riskine İlişkin Senaryolar	31
Tablo 27: Yapısal Faiz Oranı Riskine İlişkin Senaryo Sonuçları	32
Tablo 28: Bankacılık Sektörü İçin Çeşitli Vade Dilimlerinde Kümülatif Likidite Seviyeleri.....	35
Tablo 29: Seçilmiş Likit Varlık ve Ödeme Yükümlülüklerinin Oransal Payları.....	37
Tablo 30: Seçilmiş Kalemlerin Vade Dilimleri İtibarıyla Dağılımı.....	37
Tablo 31: Gruplar İtibarıyla YP Likidite Dengesi (Kümülatif).....	38
Tablo 32: Çeşitli Senaryolar İçin Oransal Likidite Açıkları (Aralık 2004)	39
Tablo 33: Çeşitli Senaryolar İçin Oransal Likidite Açıkları (Temmuz 2005).....	39

GRAFİKLER

Grafik 1: TP ve YP Kredi Hacminin Gelişimi.....	4
Grafik 2: Krediler ve Brüt TGA'nın Toplam Aktifler İçerisindeki Payı.....	4
Grafik 3:Brüt ve Net TGA Tutarlarının Gelişimi	5
Grafik 4:Sektörel Bazda Takibe Dönüşüm Oranları	11
Grafik 5: Ticari Portföy ve Türev Finansal İşlemlerin Gelişimi.....	14
Grafik 6: İkinci El DİBS Piyasasında Oluşan Ortalama Bileşik Faizler	17
Grafik 7:İkinci El DİBS Faizinin Oynaklığı.....	18
Grafik 8: Hisse Senetlerinin ve Yatırım Fonlarının Ticari Portföy İçerisindeki Payı	19
Grafik 9: İMKB-100 Endeksinin ve Günlük Getirisinin Gelişimi	20
Grafik 10:İMKB-100 Endeksi Günlük Getiri Oynaklığı (10 Günlük Hareketli Ortalama).....	21
Grafik 11: Bilanço İçi Pozisyon (BİP) ve Yabancı Para Net Genel Pozisyonunun (YPNGP) Gelişimi	22
Grafik 12: USD ve EUR Kurları ile USD/EUR Çapraz Kurunun Gelişimi.....	23
Grafik 13: USD Getiri Oynaklıklarının Gelişimi	24
Grafik 14: Faiz Açıklarının Gelişimi	28
Grafik 15: Faiz Oranlarının Gelişimi.....	30
Grafik 16: Ortalama Düzeltilmiş Plasman Faizi, Düzeltilmiş Faiz Maliyeti ve Faiz Marjının Gelişimi	30
Grafik 17:Likidite Açıklarının Gelişimi	34
Grafik 18: Para Cinsleri Bazında Oransal Likidite Açıkları	36
Grafik 19: Gruplar ve Vade Dilimleri İtibarıyla Kümülatif Oransal Likidite Açıkları.....	36

KISALTMALAR

BİP	: Bilanço İçi Pozisyon
BÖMB	: Büyük Ölçekli Mevduat Bankaları
DİBS	: Devlet İç Borçlanma Senetleri
EAD	: Temerrüt Halinde Riske Maruz Kredi Tutarı (<i>Exposure at Default</i>)
KÖMB	: Küçük Ölçekli Mevduat Bankaları
KYB	: Kalkınma ve Yatırım Bankaları
LGD	: Temerrüt Halinde Kayıp Oranı (<i>Loss Given Default</i>)
MDC	: Menkul Değer Cüzdanı
MK	: Menkul Kıymetler
OÖMB	: Orta Ölçekli Mevduat Bankaları
PD	: Temerrüt Olasılığı (<i>Probability of Default</i>)
SYR	: Sermaye Yeterliliği Rasyosu
TDO	: Takibe Dönüşüm Oranı
TGA	: Tahsili Gecikmiş Alacaklar
YBŞ	: Yabancı Banka Şubesi
YPNGP	: Yabancı Para Net Genel Pozisyonu
VaR	: Riske Maruz Değer (<i>Value-at-risk</i>)

YÖNETİCİ ÖZETİ

Son dönemde makroekonomik göstergelerde gözlenen iyileşmeler ve bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılması kapsamında yürütülen faaliyetler, sektörün faaliyetlerinde ve risklilik düzeyinde önemli etkiler yapmaktadır. Enflasyon ve faiz oranlarındaki düşüşler ve mali piyasalarda oynaklıkların azalması, riskliliği önemli ölçüde azaltmıştır. Buna karşın olumlu ekonomik gelişmeler paralelinde sektörde gözlenen büyüme ise bankaların maruz kaldıkları risklerin matrahı konumunda olan portföylerin büyümesini de beraberinde getirmiştir.

Bu raporda sektörün maruz kaldığı kredi, piyasa, yapısal faiz ve likidite risklerinde Aralık 2004 -Temmuz 2005 döneminde ortaya çıkan gelişmeler değerlendirilmektedir. İncelenen dönemde kredi riskinde ortaya çıkan gelişmeler incelendiğinde, bu riskin en önemli matrahı konumunda olan krediler portföyünün hem tutar olarak hem de aktive oranla artış gösterdiği görülmektedir. Bu husus (diğer koşullar aynı iken) maruz kalınan kredi riskini artırıcı bir gelişmedir. Krediler portföyünde vadeler uzarken, Türk Parası (TP) kredilerin oransal payı artmış ve çeşitli açılardan görülen yoğunlaşmalar (vade, para cinsi, vd.) azalmıştır. Söz konusu iki grup gelişme kredi riski açısından birbirlerine göre ters yönlü etki doğuran hususlardır. Ayrıca, portföyde ortalama takibe dönüşüm oranlarının azalması kredi riski açısından olumlu gelişmeler olarak değerlendirilmektedir. İncelenen dönemde nakdi krediler önemli ölçüde artarken gayri nakdi kredilerdeki artış oldukça sınırlı olmuştur. Bu sebeple, nakdi kredilere ilişkin takibe dönüşüm senaryoları Temmuz 2005 döneminde Aralık 2004 dönemine göre daha yüksek tutarlı zarar ile sonuçlanırken, gayri nakdi kredilere ilişkin senaryolarda ise tam tersi bir gelişme görülmektedir.

Piyasa riski açısından matrah konumunda olan ticari portföy, türev işlemler ve yabancı para net genel pozisyonu iki dönem arasında artış göstermiştir. Piyasa riskini artırıcı etkide bulunan bu gelişmeye karşın, faiz oranları, hisse senedi fiyatları ve kurlardaki oynaklıkların azalması risk azaltıcı etkide bulunmaktadır. Nihayetinde, sektörün genel risklilik düzeyi, 'Riske Maruz Değer' yaklaşımı ile yapılan hesaplamalara göre, incelenen dönem içerisinde azalmıştır. Ayrıca ticari portföydeki sabit faizli Eurobond tutarının azalmış ve özkaynakların da artmış olması sebebiyle, sektörün Eurobond fiyat değişimlerine duyarlılığı Aralık 2004 dönemine göre azalmıştır. Sektörün kur değişimleri karşısındaki durumu, sadece bilanço içi pozisyon üzerinden analiz edildiğinde ise duyarlılığın Aralık 2004 dönemine göre arttığı görülmektedir.

Sektörün maruz kaldığı yapısal faiz oranı riski, Aralık 2004 dönemine kıyasla artmıştır. Bu konuda faiz oranlarındaki düşüşler olumlu etkiler yapmakla birlikte, faiz açıklarındaki artışlar ve aktifte sabit faizli kıymetlerin, pasifte ise değişken faizli kıymetlerin payının artması yapısal faiz oranı riskini artırıcı gelişmeler olarak değerlendirilmektedir. Faiz oranlarındaki olası değişimlerin sektörün kârlılığına etkileri hususunda yapılan senaryo analizleri de sektörün risklilik düzeyinin iki dönem arasında arttığını göstermektedir.

Son olarak, likidite riskinde ortaya çıkan gelişmeler incelendiğinde, sektörün likidite açıklarının hem tutar olarak hem de toplam yükümlülüklerle oranla arttığı görülmektedir. Bu husus likidite riskini artırıcı bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. Diğer taraftan, likidite açıklarının belirlenmesinde önem arz eden kalemlerden mevduat kaleminde kısa vadedeki yoğunlaşmalar, menkul kıymetler kaleminde de uzun vadedeki yoğunlaşmalar artmıştır. Yine bu gelişmeler de diğer koşullar aynıyken likidite riskini artırıcı faktörler olarak değerlendirilmektedir.

1. GİRİŞ

Bu rapor, bankacılık sisteminin genel risklilik düzeyine ilişkin veri ve değerlendirmeleri kapsamaktadır. Rapordaki değerlendirmeler banka grupları ve sektör bazında yapılmakta olup, banka bazında bilgilere yer verilmemiştir. Banka grupları, genelde bankaların sermaye ve faaliyet gruplarına göre belirlenmekte (kamu, özel, kalkınma ve yatırım, yabancı, TMSF), ancak likidite riskine ilişkin analizlerde mevduat bankaları mevduat tutarlarına göre gruplandırılmaktadır.

Raporda sektörün risklilik düzeyi, kredi, piyasa (faiz, kur ve hisse senedi), yapısal faiz oranı ve likidite riski açısından değerlendirilmektedir. Her bir riskin değerlendirildiği bölümlerde giriş kısmının ardından beşer alt bölüm bulunmaktadır.

- Birinci alt bölümlerde, ilgili riske maruz olan pozisyonların hacmindeki (tutarlarındaki) gelişmeler incelenmektedir. Bu kısımlarda, örneğin, canlı krediler ve TGA tutarlarındaki gelişim, MDC portföyündeki artış/azalışlar, faiz ve likidite açıklarındaki gelişmeler değerlendirilmektedir.
- İkinci alt bölümlerde pozisyonların ilgili risk faktörlerine (faizler, kurlar, vb.) olan duyarlılıklarındaki gelişmeler analiz edilmektedir. Bu bölümlerde, örneğin, kredilerdeki sektörel, kredi büyüklüğü, teminat türleri ve kredi türleri açısından yaşanan yoğunlaşmalar; alım-satım hesaplarındaki yeniden fiyatlandırma tarihi uyumsuzlukları, yabancı para açık pozisyonunun para cinsleri itibarıyla bileşimi; bilançonun aktif ve pasifindeki vade ve yeniden fiyatlandırma tarihi uyumsuzlukları ve bunların para cinsleri itibarıyla bileşimi, sektörün fonlama yapısı analiz edilmektedir.
- Üçüncü alt bölümlerde, risk faktörlerindeki gelişim değerlendirilmektedir. Bu bölümlerde, örneğin, faiz oranlarındaki, kurlardaki, hisse senedi fiyatlarındaki, kredilerin takibe dönüşüm oranlarındaki gelişmeler analiz edilmektedir.
- Dördüncü alt bölümlerde, her bir riske ilişkin risklilik düzeyi analiz edilmektedir. Bu bölümlerde, kredi riski için stres testleri, piyasa riski için “riske maruz değer (VaR) yöntemi”, yapısal faiz oranı risk için olası faiz değişimlerinin kâr/zarar üzerindeki etkilerinin değerlendirildiği stres testleri, likidite riski için de vadesiz mevduat ve alım-satım portföyünde yer alan DİBS’lerin nakde çevrilebilirliğine ilişkin alternatif senaryoların incelendiği stres testleri uygulanmaktadır.
- Sadece kredi ve piyasa riski bölümlerinde yer alan beşinci alt bölümlerde ise bu risklere ilişkin sermaye yükümlülükleri ve bileşenleri değerlendirilmektedir.

Rapordaki analizler genelde Aralık 2004–Temmuz 2005 (veya bazı durumlarda Ocak 2005–Temmuz 2005) dönemlerine ait dönem sonu bakiyelerindeki değişimler üzerinden yapılmaktadır. İlgili verilerin elde edilebildiği durumlarda ise dönem içi hareketler analiz edilmektedir. Analizlerde kullanılan veriler çoğunlukla BDDK’ya yapılan raporlamalar ve diğer kamu kurumlarınca kamuya açıklanan bilgilerden derlenmiştir. Veri kaynağının BDDK olduğu durumlarda, bankalar tarafından gönderilen geçici nitelikteki veriler kullanılmıştır. Ayrıca Risk Değerlendirme Raporları periyodik olarak yayımlanmakta olduğu için, tekrardan kaçınmak amacıyla, bazı tablolarda Aralık 2004 dönemine ait verilere yer verilmemiştir. Söz konusu verilere Aralık 2004 dönemi Risk Değerlendirme Raporu’ndan ulaşılabilir.

Rapor içerisinde yer alan değerlendirmeler, banka pozisyonlarında ve risk faktörlerindeki değişimleri sadece risklilik açısından ele almaktadır. Bilindiği üzere, risk almak bankacılık faaliyetinin doğasında vardır ve risklilik düzeyi kârlılık ve sermaye yeterliliği ile de yakından ilgilidir. Riskliliğin artıyor olması, zarar olasılığı ile birlikte kâr olasılığını da artırmaktadır. Ancak artan risklilik karşısında en ihtiyatlı koruma yolu, sermaye tahsisidir. Dolayısıyla, rapor içerisinde yer alan analizlerin bu çerçevede değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

2. KREDİ RİSKİ

En temel anlamıyla kredi riski, banka alacaklarının değerinde, borçluların veya üçünü tarafların kredi kalitesinde, kullanılan kredi tutarında veya tahsil oranlarındaki değişimler sonucu azalma olması ihtimalidir. Bu tanım bankaların tek taraflı olarak alacaklı olduğu işlemleri (örneğin krediler), karşılıklı olarak alacaklı-borçlu konumda olduğu işlemleri (örneğin türev işlemler) ve referans kredi riski içeren işlemleri (örneğin seküritizasyon) kapsamaktadır. Ayrıca borçluların temerrüde düşme durumları yanında kredi kalitelerindeki azalmalar (örneğin derecelendirme notundaki azalmalar) da kredi riskinin birer unsuru olarak değerlendirilmektedir.

Raporun bu kısmında, kredi riski, kredi borçlularının temerrüde düşmesi durumunda ortaya çıkabilecek kayıp ihtimali olarak dikkate alınmıştır. Bu çerçevede, kredi riskini etkileyen risk faktörleri olarak temerrüt halinde borçlulara tahsis edilmiş kredi tutarlarında, borçluların temerrüt olasılıklarında, temerrüt halinde ortaya çıkacak oransal kayıpta ve portföy içerisindeki korelasyon ve konsantrasyonlarda meydana gelebilecek değişimlerin göz önünde tutulması suretiyle değerlendirmeler yapılmıştır. Bu çerçevede, ilk olarak kredi portföyünün toplam tutarındaki gelişmeler incelenmiş, ardından portföyün yukarıda sayılan risk faktörlerine olan duyarlılığı değerlendirilmiş, sonrasında ise çeşitli risk faktörlerindeki gelişmelere ilişkin değerlendirmelerde bulunulmuştur. Son olarak ise genel risklilik seviyesindeki ve kredi riskine ilişkin sermaye yükümlülüğündeki gelişmeler incelenmiştir.

A. RİSKE MARUZ POZİSYON TUTARI

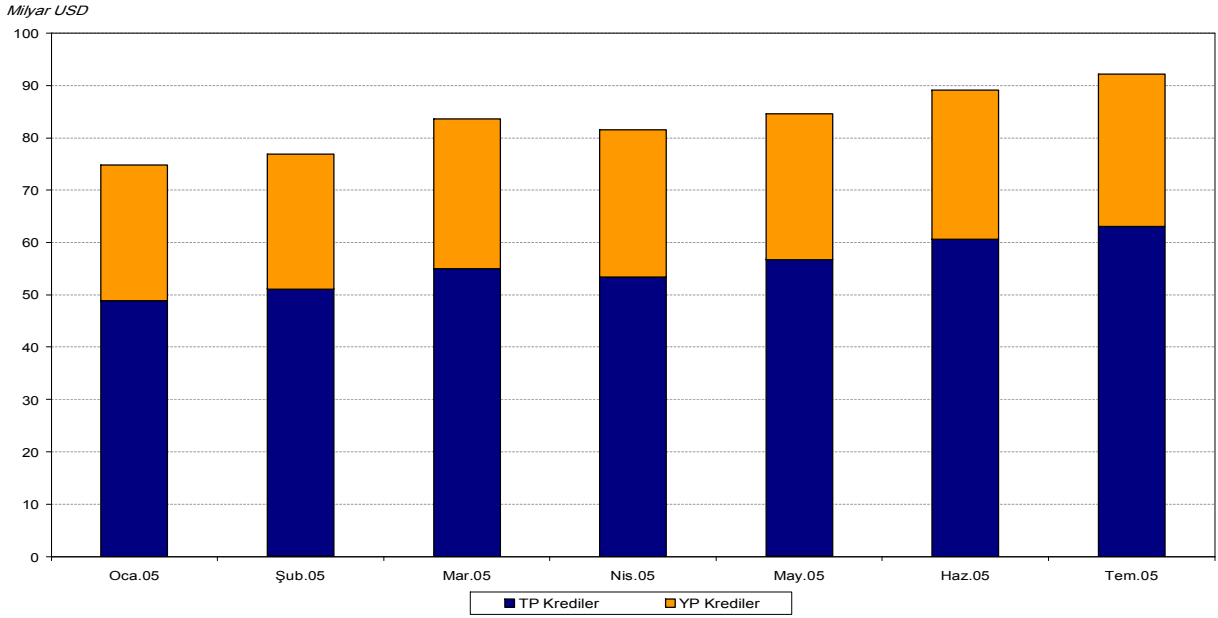
A.1. Krediler

Kredi riski için riske maruz pozisyonlardan en önemlisi hiç şüphesiz kredilerdir. Bu çerçevede, kredilerin toplam tutarındaki gelişmeler incelendiğinde (Grafik 1), ekonomideki olumlu gelişmelere paralel olarak, bu tutarın Ocak-Temmuz 2005 dönemleri arasında 75 milyar USD'den 92 milyar USD'ye (99 milyar YTL'den 124 milyar YTL'ye) yükseldiği görülmektedir. Yabancı Para (YP) kredilerdeki artış sınırlı kalırken (26 milyar USD'den 29 milyar USD'ye; 35 milyar YTL'den 39 milyar YTL'ye), TP krediler USD bazında %29, YTL bazında da %30 artış göstermiştir (49 milyar USD'den 63 milyar USD'ye; 65 milyar YTL'den 85 milyar YTL'ye). YTL bazındaki artışın daha yüksek olmasının sebebi iki dönem arasında USD kurunda görülen azalmadır. TP ve YP kredilerin gelişimi Grafik 1'te yer almaktadır.

İki dönem arasında, kredilerdeki toplam artış 24 milyar YTL'dir. İlgili dönemde, YTL bazında, tüketici kredileri %67 ve kredi kartları da %13 artmış ve kredilerdeki toplam artışın 10,4 milyar YTL'si bireysel kredilerdeki artıştan kaynaklanmıştır. İlgili dönemde işletme kredilerinde de 3,6 milyar YTL'lik artış gerçekleşmiştir. Ancak bu tutarlar dönem sonu bakiyelerdeki değişimleri ifade etmektedir. Dolayısıyla iki dönem arasında açılan toplam kredi tutarının, bahsi geçen tutardan farklı olması mümkündür.

Sektörde toplam kredilerin artıyor olması, bankaların reel kesime fon sağlaması açısından olumlu olmakla birlikte bankaların maruz kaldıkları kredi riskinin matrahını da artırmıştır. Diğer taraftan, bankalar, artan kredi hacmine paralel olarak, yeni alanlarda kredi vermeye başlamışlardır. Bunun en önemli örneklerinden biri de KOBİ kredileridir. Bu yeni alanlardaki risk yönetimi uygulamalarının etkinliğinin, ilerleyen dönemlerde (söz konusu kredilerin vadesi geldiğinde) sektörün kredi tahsilatındaki başarısını önemli ölçüde etkileyebileceği değerlendirilmektedir.

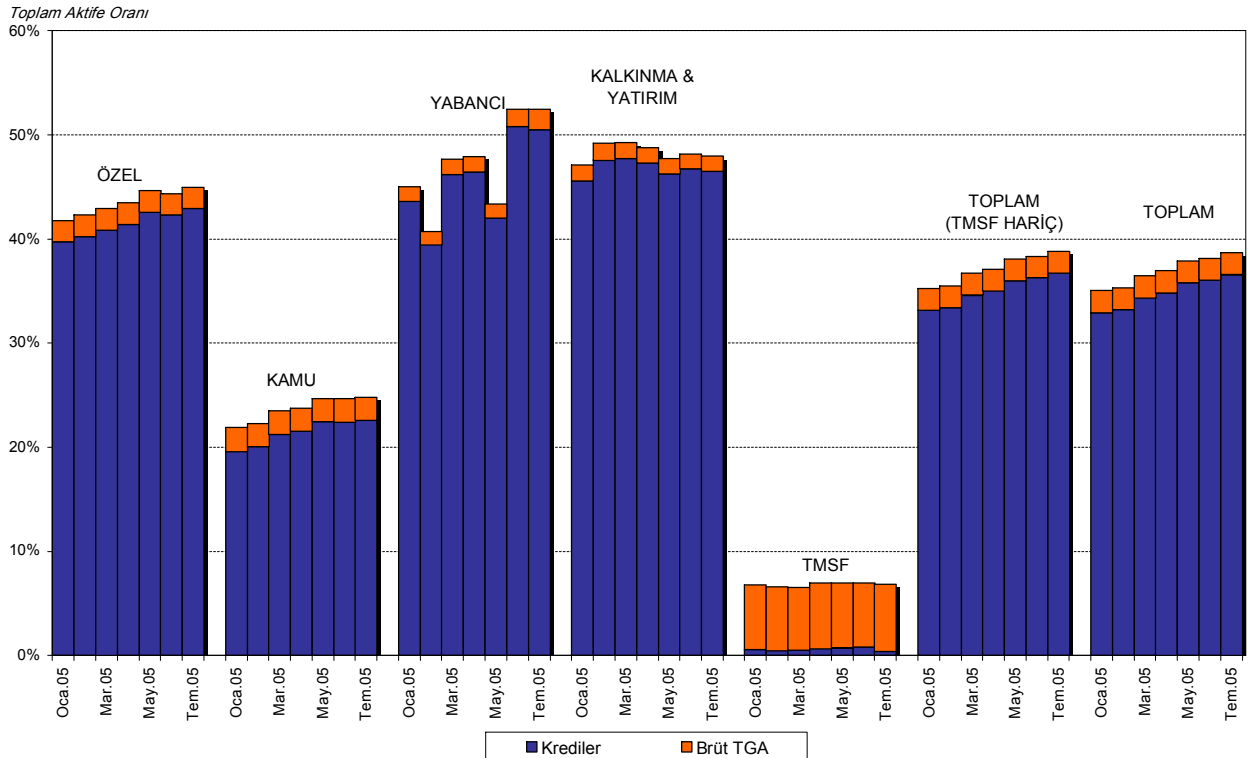
Grafik 1: TP ve YP Kredi Hacminin Gelişimi



Kaynak: BDDK

Kredilerin ve takipteki alacakların toplam aktifler içerisindeki payları incelendiğinde, ilgili dönemde toplam aktiflerin %12, toplam kredilerin ise %25 arttığı ve sonuç olarak kredilerin aktife oranının %33'ten %37'ye yükseldiği görülmektedir. Brüt TGA'nın aktif içerisindeki oransal payı ise ilgili dönemde önemli bir değişikliğe uğramamış ve yaklaşık %2 seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu husus, TGA'daki artışın, toplam aktiflerdeki artışın gerisinde kalmasının bir sonucudur. Kredilerin ve TGA'nın toplam aktif içerisindeki paylarının gelişimi Grafik 2'de yer almaktadır.

Grafik 2: Krediler ve Brüt TGA'nın Toplam Aktifler İçerisindeki Payı



Kaynak: BDDK

Grafik 2’de de görüldüğü gibi, ilgili dönemde kredilerin aktif içerisindeki payı tüm banka grupları için artış göstermiş ve özel bankalarda %43’e, kamu bankalarında %23’e, yabancı bankalarda %51’e ve kalkınma ve yatırım bankalarında da %47’ye yükselmiştir. Aktif içerisinde kredilerin payının artması, diğer risklere kıyasla zaten önemi yüksek olan kredi riskinin görece öneminin daha da arttığını göstermektedir.

A.2. Tahsili Gecikmiş Alacaklar

İlgili dönemde brüt ve net TGA tutarlarının gelişimi incelendiğinde ise brüt TGA’nın %11,6 artışla 7 milyar YTL’ye ulaştığı ve artışın temel olarak özel bankalardan kaynaklandığı görülmektedir. Diğer taraftan, yüksek oranda karşılık ayırma politikasının bir sonucu olarak, net TGA tutarlarının, yatay bir seyir izleyen brüt TGA tutarlarına oranı %10-%12 aralığında gerçekleşmiştir. TGA tutarlarındaki gelişmeler Tablo 1 ve Grafik 3’te yer almaktadır.

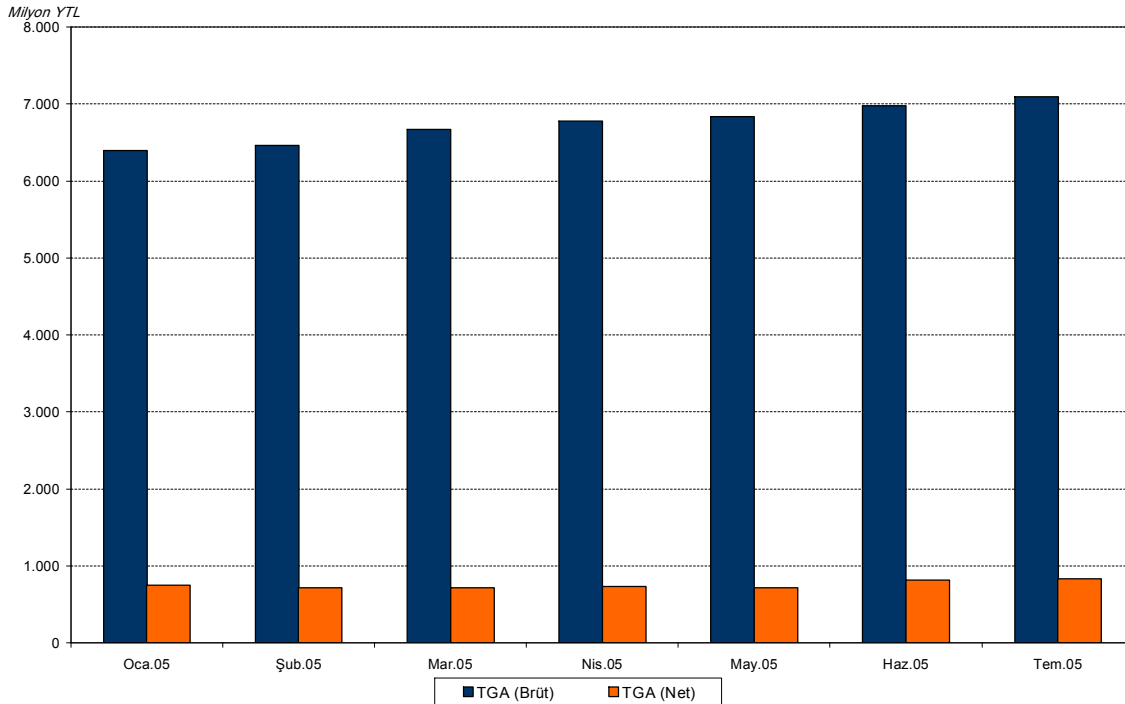
Tablo 1: Takipteki Alacakların Gelişimi (Bin YTL)

	Takipteki Alacaklar (Brüt)			Takipteki Alacaklar Karşılığı			Karşılıklar/Brüt TGA (%)		
	Ara 04	Mar 05	Tem 05	Ara 04	Mar 05	Tem 05	Ara 04	Mar 05	Tem 05
Kamu	2.395.985	2.381.068	2.471.348	2.291.612	2.296.879	2.389.410	95,6	96,5	96,7
Özel	3.507.685	3.833.508	3.949.907	2.929.348	3.271.259	3.300.315	83,5	85,3	83,6
Yabancı	152.018	163.921	379.852	113.767	123.587	316.109	74,8	75,4	83,2
Kalkın.&Yat.	178.525	174.841	173.120	155.606	157.166	153.550	87,2	89,9	88,7
TMSF	121.486	120.887	118.801	106.010	106.404	99.533	87,3	88,0	83,8
Toplam	6.355.699	6.674.225	7.093.028	5.596.343	5.955.295	6.258.917	88,1	89,2	88,2

Kaynak: BDDK

TGA’larda karşılıklılandırma oranı sektör genelinde %88 seviyesinde iken kamu bankalarında %96, özel ve yabancı bankalarda ise %83 seviyesinde gerçekleşmiştir. Kalkınma ve yatırım bankaları ise sektör ortalamasına yakın bir orana sahiptir.

Grafik 3: Brüt ve Net TGA Tutarlarının Gelişimi



Kaynak: BDDK

Bankaların TGA'lar için yasal yükümlülüklerin ötesinde karşılık ayırmaları temel olarak iki sebebe dayandırılabilir. Bunlardan ilki, bankaların takibe intikal eden kredilerden çok düşük bir tahsil oranı beklemeleri durumudur. Örneğin %88 oranında karşılık ayrılmış olan bir krediden %12 oranında tahsilat beklenmektedir. Diğer bir sebep ise bankaların ihtiyatlılık ilkesi gereği krediler ilk olarak takibe intikal ettiğinde yüksek oranda karşılık ayırması, ileride bu kredilerden elde edilecek tahsilatları ise gelir olarak değerlendirmesidir. Nitekim, 2005 yılının ilk 7 ayında TGA'lardan yapılan tahsilatların, 2004 yılı sonu TGA tutarına oranı %19,2 olarak gerçekleşmiştir.

Takipteki alacaklardaki 31.12.2004-31.07.2005 dönemindeki hareketler incelendiğinde, bu dönem içerisinde, 1.280 milyon YTL'lik canlı kredinin takibe intikal ettiği, TGA olarak sınıflandırılan kredilerden 2.105 milyon YTL'lik tahsilat sağlandığı ve yine TGA olarak sınıflandırılan kredilerden 261 milyon YTL'lik kısmın aktiften silindiği görülmektedir.

B. RİSK FAKTÖRLERİNE DUYARLILIK

Kredi riskine maruz pozisyonlar içerisinde en büyük paya sahip krediler kaleminin, kredi riski faktörlerine olan duyarlılığının analiz edilebilmesi için kredilerin vade ve para cinsi dağılımı ile kredilerde çeşitli açılardan (müşteri sayısı, kredi büyüklüğü, kredi türü, kredi verilen sektör) görülen yoğunlaşmaların incelenmesi gerekmektedir.

B.1. Vade ve Para Cinsi Dağılımı

Kredilerin vade ve para cinsi dağılımı ele alındığında, incelenen dönemde kredilerin ortalama vadesinin uzadığı ve kısa vadeli kredilerin oranının %59,1'den %52,6'ya gerilediği görülmektedir. Diğer taraftan, son yıllarda banka bilançolarında TP kıymetlerin payındaki artışa paralel olarak, incelenen dönem içerisinde de TP kredilerin toplam krediler içerisindeki payı %64,0'ten %67,8'e yükselmiştir. Kredilerin vade ve para cinsi dağılımı Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2: Kredilerin Vade ve Para Cinsi Dağılımı (%)

KREDİLERİN VADE ve PARA CİNSİ DAĞILIMI	Ara.04	Tem.05
Kısa Vadeli Toplam	59,1	52,6
- TP	44,2	40,0
- YP	14,9	12,6
Orta ve Uzun Vadeli Toplam	40,9	47,4
- TP	19,8	27,8
- YP	21,1	19,6
Toplam	100,0	100,0
- TP	64,0	67,8
- YP	36,0	32,2

Kaynak: BDDK

Kredi riski açısından değerlendirildiğinde, kredilerde vadelerin uzaması, diğer koşullar aynı iken, kredi riskini artırıcı bir unsurdur. Diğer taraftan, kurlardaki olumsuz gelişmelerin YP kredilerde temerrüde düşen kredi sayısını artırabilmesi dolayısıyla, TP kredilerin payının artması kredi riskini azaltıcı bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Ancak TP krediler konusunda dikkate alınması gereken bir diğer önemli husus da bankaların, müşterileri tarafından üstlenilen kur riski dolayısıyla maruz kaldıkları kredi riskidir. Bu çerçevede, bankalardan TP cinsi kredi kullanan müşterilerin üstlendikleri açık pozisyon, kurlardaki gelişmelerin bankaların kredi risklerine nasıl yansıtacağını belirleyen önemli faktörlerdendir.

B.2. Kredi Büyüklüğü Açısından Yoğunlaşmalar

Kredi büyüklüğü açısından yaşanan yoğunlaşmalar incelendiğinde, iki dönem arasında, genel olarak tüm ölçeklerde yer alan toplam kredi tutarlarında artış görülmektedir (Tablo 3). Ancak tutar olarak en büyük artış 50 bin YTL'den küçük kredilerde yaşanmıştır. İki dönem arasında 50 bin YTL'den küçük kredilerin toplam tutarı yaklaşık 10 milyar YTL artarken, bu gruptaki toplam müşteri sayısı da yaklaşık 3 milyon kişi artmıştır. Müşteri sayısındaki genel artış sebebiyle 50 bin YTL'den küçük kredi müşterilerinin oransal payı %99,57'den %99,45'e gerilerken, söz konusu kredilerin toplam krediler içerisindeki yapı ise %38,82'den %39,06'ya yükselmiştir. Ancak bu artışların dönem sonu bakiyelerini yansıttığı unutulmamalıdır. Bahsi geçen artışlardaki en önemli etken bireysel nitelikli kredilerdeki artışlardır.

Tablo 3: Kredilerin Büyüklük ve Müşteri Sayısı Dağılımı

KREDİ TUTARI	Müşteri Sayısı (%)		Kredi Toplamı (%)		Müşteri Başına Kredi (bin YTL)	
	Ara.04	Tem.05	Ara.04	Tem.05	Ara.04	Tem.05
1 milyon YTL'den büyük krediler	0,03	0,03	43,09	42,07	5.776	5.715
501 bin YTL ile 1 milyon YTL arasındaki krediler	0,03	0,03	5,85	4,45	773	706
101 bin YTL ile 500 bin YTL arasındaki krediler	0,15	0,20	8,26	9,76	215	207
50 bin YTL ile 101 bin YTL arasındaki krediler	0,22	0,28	3,99	4,66	70	70
50 bin YTL 'den küçük krediler	99,57	99,45	38,82	39,06	2	2
Genel Toplam	100,00	100,00	100,00	100,00	4	4

Kaynak: BDDK

Tablo 3'teki veriler kredi riski bakımından değerlendirildiğinde, portföyde kredi büyüklüğü açısından yaşanan yoğunlaşmaların azalması olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. Ancak kredilerin bu şekilde tabana yayılmasının kredi riskine nihai etkisi, yeni kredi açılan tarafların kredi kalitesine de bağlı olacaktır.

B.3. Kredi Türlerine Göre Portföyün Yapısı

İki dönem arasında, kredi türlerinin oransal paylarındaki en önemli değişiklik tüketici kredilerinin payında ortaya çıkmıştır (Tablo 4). Bu kredilerin toplam krediler içerisindeki payı %13,1'den %17,5'e çıkmıştır. Bunun temel sebebi tüketici kredilerinde görülen yaklaşık 8,5 milyar YTL'lik artıştır. Aynı dönemde konut kredilerinin payı da %2,7'den %5,8'e yükselmiştir. Tüketici kredilerindeki artışın diğer kredilere oranla daha fazla olması sebebiyle, diğer kredi türlerinin oransal payı azalmıştır.

Krediler içerisinde tüketici kredilerinin oransal payının artması, nihai kredi riskini çeşitli açılardan etkileyebilecektir. Bireysel kredilerin takibe dönüşüm oranları genellikle diğer kredilere göre daha düşük seviyelerde gerçekleşmektedir. Ayrıca tüketici kredilerinde risk daha fazla müşteriye yayılmaktadır ve özellikle konut ve otomobil kredilerinde teminat kalitesi oldukça yüksektir. Bu hususlar, toplam kredi riskini azaltıcı bir etki yapmaktadır. Ancak burada tüketici kredilerindeki hızlı artışa paralel olarak, bankaların bu kredilere ilişkin risk yönetimi faaliyetlerinin etkinliğinin düşmesi veya risklilik düzeyi yüksek müşterilere yönelmeleri, kredi riskini olumsuz

etkileyebilecektir. Son olarak, tüketici kredileri içinde konut kredilerindeki artış, vadenin uzaması sebebiyle, kredi riskini artıracaktır¹.

Tablo 4: Kredi Türlerinin Oransal Payları (%)*

KREDİ TÜRLERİ	Ara.04	Tem.05
İşletme Kredileri	18,9	18,1
İhracat Kredileri	13,9	12,1
Tüketici Kredileri	13,1	17,5
-Konut	2,7	5,8
-Otomobil	4,3	4,3
-İhtiyaç	5,7	6,1
-Diğer	0,3	1,3
Kredi Kartları	14,3	13,0
Fon Kaynaklı Krediler	5,0	4,2
Diğer Yatırım Kredileri	3,3	3,6
İhtisas Kredileri	3,2	3,5
İhracat Garantili Yatırım Kredileri	2,3	1,8
İskonto ve İştira Senetleri	0,4	0,5
Kıymetli Maden Kredileri	0,2	0,2
Faktoring İşlemlerinden Alacaklar	0,2	0,2
Müşteri Adına Menkul Değer Alım Kredileri	0,1	0,1
İthalat Kredileri	0,0	0,1
Diğer Krediler	25,2	25,3
Toplam Krediler	100,0	100,0

Kaynak: BDDK

* İller Bankası verileri hariç tutulmuştur.

B.4. Sektörel Bazda Kredilerin Dağılımı

Kredilerin sektörel dağılımları incelendiğinde (Tablo 5), hizmetler sektörüne kullanılan kredilerin %62,2'lik pay ile ilk sırada olduğu, bunu %26,1'lik pay ile sanayi sektörünün izlediği görülmektedir. Aralık 2004 - Temmuz 2005 dönemleri arasında sanayi ve hizmetler sektörüne kullanılan kredilerin oransal payı artarken diğer iki sektörün payında azalma meydana gelmiştir. Nakdi kredilerin toplam tutarları, 2004 yılı sonuna göre ortalama %23,6 oranında artış göstermiş, sanayi ve hizmetler sektörlerindeki artışlar da bu ortalamanın üzerinde gerçekleşmiştir.

Tablo 5: Kredilerin Sektörelere Göre Dağılımı ve Takibe Dönüşüm Oranları (Temmuz 2005)

SEKTÖRLER	Canlı Kredilerdeki Yüzde Pay (%)	Aralık 2004'e Göre Değişim (%)	Takibe Dönüşüm Oranı (TGA/Toplam Krediler) (%)
Tarım	4,9	18,1	3,2
Sanayi	26,1	24,9	8,5
Hizmetler	62,2	29,4	4,2
Diğer	6,8	-12,5	5,9
Toplam	100,0	23,6	5,4

Kaynak: BDDK

¹ Halihazırda bankalar tarafından 25 yıla kadarlık vadelerde konut kredilesi verilmekle birlikte, bu kredilerin %70'nin vadesi 5 yılın altındadır. Diğer taraftan, konut kredilerinin ortalama vadesi, toplam kredi portföyünün ortalama vadesinden daha uzun olması sebebiyle, konut kredilerindeki artış, kredi portföyünün ortalama vadesini artırmaktadır.

B.5. Sektörel Bazda Tahsili Gecikmiş Alacakların Dağılımı

TGA içerisinde en yüksek paya sahip alt sektörler, iki dönem arasında değişmemiştir (Tablo 6). Söz konusu sektörlerin TGA içerisindeki payları iki dönem arasında artarken, takibe dönüşüm oranları tekstil ve inşaat sektörleri için artmış, diğer iki sektör için ise azalmıştır. Ayrıca sektörlerin nakdi krediler içerisindeki payları toptan, perakende ticareti, komisyonculuk ve motorlu araç servis hizmetleri sektörü hariç diğer üç sektör için azalma göstermiştir. Ancak oransal payın azalması, temel olarak bireysel kredilerdeki artıştan kaynaklanmaktadır.

Bu gelişmelerin kredi riskine etkisi değerlendirildiğinde, bahsi geçen dört alt sektöre kullanılan kredilerin toplam nakdi krediler içerisindeki payının azalması, diğer koşullar aynıyken, kredi riskini azaltıcı bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

Tablo 6:TGA İçerisinde En Yüksek Paya Sahip Alt Sektör ler

SEKTÖRLER	Ara.04			Tem.05		
	TGA İçindeki Payı (%)	TGA / Toplam Krediler (%)	Nakit Krediler İçindeki Payı (%) ve Sıralaması	TGA İçindeki Payı (%)	TGA / Toplam Krediler (%)	Nakit Krediler İçindeki Payı (%) ve Sıralaması
Tekstil Sanayi	18,0	8,1	9,2 (2)	19,3	9,6	7,5 (3)
Toptan, Perakende Ticareti, Komisyonculuk ve Motorlu Araç Servis Hizmetleri	15,3	5,2	12,3 (1)	17,9	5,1	13,8 (2)
Gıda, Meşrubat ve Tütün Sanayi	8,2	5,9	5,7 (4)	6,97	5,2	5,2 (4)
İnşaat	5,6	4,9	4,9 (5)	6,36	5,3	4,7 (6)

Kaynak: TCMB

B.6. Tahsili Gecikmiş Alacaklarda Teminatların Dağılımı

İki dönem arasında teminatsız kredilerin oranı artmış ve dolayısıyla TGA'ların teminatlandırılma oranı %57'den %49'a gerilemiştir (Tablo 7). Teminatların kredinin tahsis sürecinde alındığı varsayıldığında, bu gelişmenin, ilgili dönemde takibe intikal eden kredilerin teminatlandırma oranı görece olarak düşük kredilerden oluştuğu şeklinde yorumlanması daha doğru olacaktır.

Takibe intikal eden kredilerde teminatlandırmanın düşük olması bu kredilerden ileride elde edilebilecek tahsilatları da sınırlı tutabilecektir. Ancak TGA'lar için yüksek oranda karşılık ayrılması, bu krediler dolayısıyla ortaya çıkabilecek ilave zararları asgariye indirmektedir.

Tablo 7: TGA'lar ve Teminat (ve Garanti) Bilgileri (Temmuz 2005)

KALEMLER	Brüt Bakiye* (bin YTL)	Teminata Göre Oransal Dağılım (%)	Toplam Teminat/Kredi (%)
Toplam Donuk Alacaklar	7.090.451	100	49
a) I. Grup Teminata Sahip Olanlar ²	10.484	0	130
b) II. Grup Teminata Sahip Olanlar ³	3.203.842	45	74
c) III. Grup Teminata Sahip Olanlar ⁴	1.038.664	15	91
d) IV. Grup Teminata Sahip Olanlar ⁵	240.501	3	55
e) Teminatsız Olanlar	2.596.960	37	1
Yeniden Yapılandırılan Alacaklar	1.414.412		
Yeni İtfa Planına Bağlanmış Alacaklar	1.116.856		

* Tablo 1 ile Tablo 7'de yer alan brüt TGA tutarlarının farklı olmasının sebebi, Tablo 7'de İller Bankası verilerine yer verilmemesidir.

Kaynak: BDDK

C. RİSK FAKTÖRLERİNİN GELİŞİMİ

Kredi riskinin belirleyicisi konumunda olan temel risk faktörlerinin seviyesinin doğru olarak belirlenebilmesi ciddi veri gereksinimlerini zorunlu kılmakta olup, halihazırda hepsinin doğru bir şekilde tahmin edilmesi mümkün değildir. Bu sebeple, raporda takibe dönüşüm oranları analiz edilmektedir.

C.1. Takibe Dönüşüm Oranları

Kredi riski açısından en önemli risk faktörü olan temerrüt olasılıklarının birer tahmin edicisi konumunda olan takibe dönüşüm oranları incelendiğinde (Grafik 4), 2003 yılından itibaren görülen azalış trendinin Aralık 2004 - Temmuz 2005 döneminde de devam ettiği görülmektedir. Bu çerçevede, takibe dönüşüm oranları tarım ve sanayi sektöründe Aralık 2004 dönemine göre azalış gösterirken hizmetler sektöründe aynı kalmıştır. Tüm sektörler için ortalama takibe dönüşüm oranı Aralık 2004'te %6,0 iken Temmuz 2005'te %5,4'e gerilemiştir.

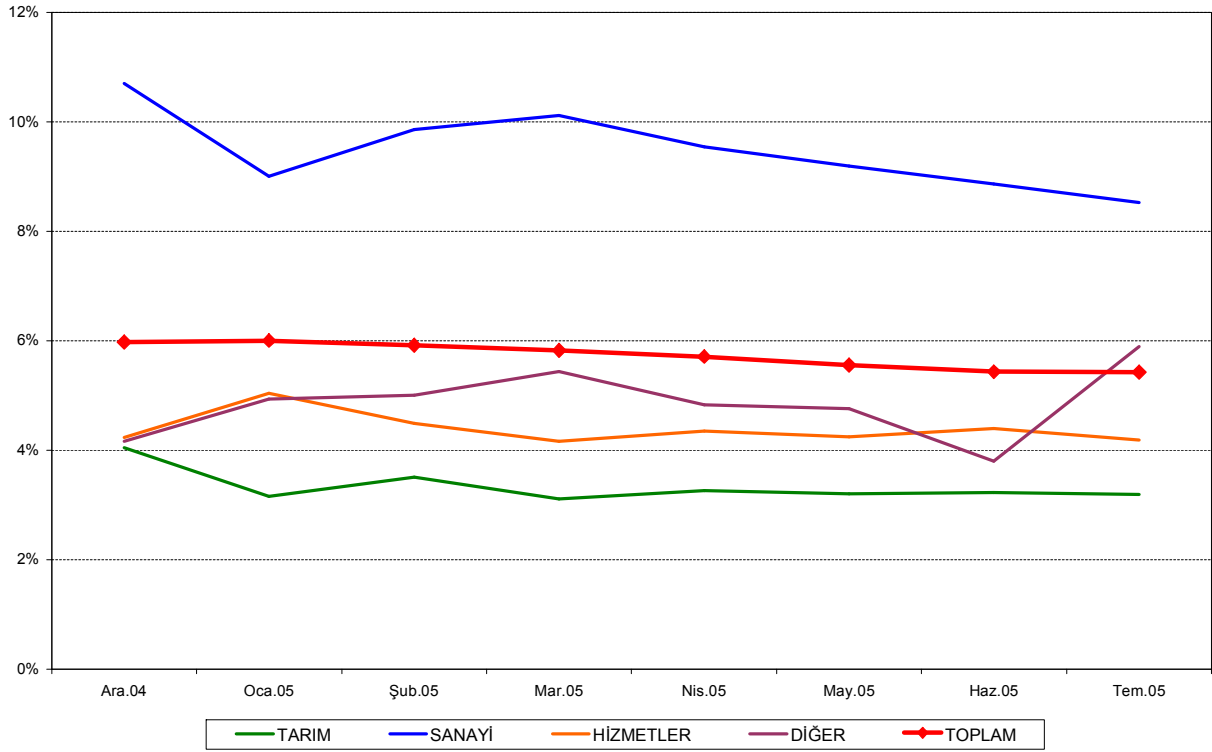
² Nakit, mevduat, Hazine tarafından veya Hazine kefaletiyle ihraç edilen bono ve tahviller, OECD ülkeleri merkezi yönetimleri ile merkez bankalarının ya da bunların kefaletiyle ihraç edilen menkul kıymetler.

³ Altın ve diğer kıymetli madenler, borsaya kote edilmiş hisse senetleri, özel sektör tahvilleri, Türkiye'de faaliyette bulunan bankaların kendi kredi sınırları dahilinde verecekleri kefaletler ve teminat mektupları, OECD ülkelerinde faaliyet gösteren bankaların garantileri, OECD ülkeleri merkezi yönetimleri ile merkez bankalarının kefaletleri, kredi riskine karşı koruma sağlayan kredi türev anlaşmaları, ekspertiz kıymeti yeterli olmak kaydıyla, tapulu gayrimenkullerin ipotekleri ile tahsisli araziler üzerine yapılan gayrimenkullerin ipotekleri, müşterilerden alınan gerçek kambiyo senetleri.

⁴ Ticari işletme rehni, ihracat vesaiki, taşıt rehni, uçak veya gemi ipoteği, kredibilitesi yüksek gerçek ve tüzel kişilerin kefaletleri.

⁵ İlk üç grup dışında kalan teminat türleri.

Grafik 4:Sektörel Bazda Takibe Dönüşüm Oranları (%)



Kaynak: BDDK

Bilindiği üzere, özellikle şirketlere kullandırılan kredilerin temerrüt olasılıkları (ve takibe dönüşüm oranları) makro ekonomik koşullardan önemli ölçüde etkilenmektedir. Bu çerçevede, son yıllarda makro değişkenlerde görülen iyileşmelere paralel olarak takibe dönüşüm oranlarının azalması da doğal karşılanmaktadır. Bu azalış bankaların maruz kaldıkları kredi riskini de olumlu yönde etkilemektedir.

D. RİSKLİLİK DÜZEYİ

Bu bölümde sektörün risklilik düzeyinin değerlendirilmesi amacıyla çeşitli senaryo analizleri yapılmıştır. Bu kapsamda sektörün nakdi ve gayri nakdi kredilerinin takibe intikal etmesi durumunda ortaya çıkacak zararın boyutu ve bunun sermaye yeterliliğine etkisi analiz edilmektedir. Senaryolarda ayrı ayrı nakdi ve gayri nakdi kredilerin %1 ve %5'lik kısımlarının takibe intikal ettiği varsayılmış ve bankaların diğer faaliyetlerden kâr veya zarar etmediği varsayımı altında toplam zarar tutarları ve sermaye yeterlilik oranları hesaplanmıştır.

Tablo 8'de yer alan senaryo sonuçları incelendiğinde nakdi kredilerdeki %1'lik bir takibe dönüşmenin 986 milyon YTL zarara sebep olabileceği ve SYR oranını 0,49 puan azaltabileceği görülmektedir. Gayri nakdi kredilerde %1'lik takibe dönüşüm ise 367 milyon YTL'lik zarara sebep olabilmekte ve SYR oranını 0,18 puan azaltabilmektedir. İki dönem arasında nakdi kredilerde görülen önemli artışa karşın gayri nakdi krediler tutarının önemli ölçüde değişmemesi sebebiyle, nakdi kredilere ilişkin senaryolar Temmuz 2005 döneminde Aralık 2004 dönemine göre daha yüksek tutarlı zarar ile sonuçlanırken, gayri nakdi kredilere ilişkin senaryolarda ise tam tersi bir gelişme görülmektedir.

Tablo 8: Kredi Riski Senaryo Analizi Sonuçları

Senaryo	Aralık 2004			Temmuz 2005		
	Zarar (milyon YTL)	SYR (%)	SYR'deki Değişim* (puan)	Zarar (milyon YTL)	SYR (%)	SYR'deki Değişim** (puan)
Nakdi Kredilerin %1'inin Zarara Dönüşmesi	788	28,33	-0,47	986	25,07	-0,49
Nakdi Kredilerin %5'inin Zarara Dönüşmesi	3.938	26,46	-2,34	4.928	23,07	-2,49
Gayri Nakdi Kredilerin %1'inin Zarara Dönüşmesi	353	28,59	-0,21	367	25,38	-0,18
Gayri Nakdi Kredilerin %5'inin Zarara Dönüşmesi	1.765	27,76	-1,04	1.835	24,64	-0,92

* Aralık 2004 dönemi ortalama SYR %28,80'dir.

** Temmuz 2005 dönemi ortalama SYR %25,56'dir.

Kaynak: BDDK

E. SERMAYE YETERLİLİĞİ

İncelenen dönemde kredi riski sermaye yükümlülüğünün bileşenlerindeki değişimler Tablo 9 ve Tablo 10'da yer almaktadır. İlgili dönemde, %0 ve %20 risk ağırlığına sahip kalemlerin oransal payı düşerken, %50 ve %100 risk ağırlığına sahip kalemlerin oransal payı artmıştır. Bunun temel sebebi, krediler kalemindeki önemli artışlardır. Bu gelişmeler çerçevesinde, tüm kalemler için ortalama risk ağırlığı Aralık 2004 döneminde %50,27 iken, Temmuz 2005 döneminde %52,23 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 9: Kredi Riskine Tabi Kalemlerin Dağılımı

Kalemler	Pozisyonlar İçerisindeki Payı (%)	
	Aralık 04	Temmuz 05
Risk Ağırlığı % 0 Olanlar	40,8	33,9
Risk Ağırlığı % 20 Olanlar	11,9	10,5
Risk Ağırlığı % 50 Olanlar	15,4	20,3
Risk Ağırlığı %100 Olanlar	31,9	35,3
Toplam	100,0	100,0

Kaynak: BDDK

Kredi riskine tabi kalemlerin dağılımı incelendiğinde ise ilgili dönemde nakdi ve gayri nakdi krediler ile türev işlemlerin paylarının arttığı, diğer kalemlerin ise paylarının azaldığı görülmektedir. Oransal paylar içerisinde menkul kıymetlerin payının %10 seviyelerinde olması, bu kıymetlerin önemli bir kısmının piyasa riskine tabi portföylerde yer almasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 10: Kredi Riskine Tabi Kalemlerin Risk Ağırlıklı Aktifler İçerisindeki Payları

Kalemler	Risk Ağırlıklı Varlıklardaki Payı (%)	
	Aralık 04	Temmuz 05
Nakit Kıymetler	0,0	0,7
Bankalar ve Piyasalar	3,1	7,7
Krediler	63,2	37,9
Menkul Kıymetler	0,0	10,8
İştirakler	5,8	2,2
Gayri Nakdi Krediler	9,7	9,8
Taahhütler	5,9	15,5
Türev İşlemler	0,1	0,2
Diğer	12,1	15,1
Toplam	100,0	100,0

Kaynak: BDDK

3. PİYASA RİSKİ

Piyasa riski, bankaların alım-satım amacıyla bulundukları bilanço içi ve bilanço dışı pozisyonların değerlerinde, faiz oranlarındaki, emtia ve hisse senedi fiyatlarındaki, kurlardaki değişimler dolayısıyla azalma ihtimali olarak tanımlanmaktadır. Bu çerçevede, piyasa riski; faiz oranı riski⁶, hisse senedi pozisyon riski, kur riski ve emtia riski⁷ olarak dört alt bileşenden oluşmaktadır. Ayrıca faiz oranı riski ve hisse senedi pozisyon riski, genel piyasa hareketlerinden kaynaklanan kısımlar olan '*genel piyasa riski*' ile ihraççının kredi kalitesinden kaynaklanan kısımlar olan '*spesifik risk*' alt bileşenlerinden oluşmaktadır.

İzleyen bölümlerde, ilk olarak faiz oranı riski, hisse senedi pozisyon riski ve kur riski için riske maruz pozisyon tutarlarındaki, risk faktörlerine duyarlılıklardaki ve risk faktörlerindeki gelişim değerlendirilecek, sonrasında sektörün risklilik seviyesi 'Riske Maruz Değer (VaR)' yaklaşımı ile ölçülecek ve piyasa riskine ilişkin sermaye yükümlülüğünün bileşenleri analiz edilecektir.

A. FAİZ ORANI RİSKİ

1. RİSKE MARUZ POZİSYON TUTARI

Piyasa riski kapsamında değerlendirilen faiz oranı riski, alım-satım amaçlı pozisyonlarda faiz gelir-giderleri ile nakit akışlarının bugünkü değerlerinin faiz oranlarındaki değişimlerden etkilenmesinden kaynaklanmaktadır. Bu çerçevede faiz oranı riski için matrah konumunda olan tutarlar ticari portföy⁸ ve türev işlemleri içermektedir.

A.1.1. Ticari Portföy ve Türev İşlemlerin Gelişimi

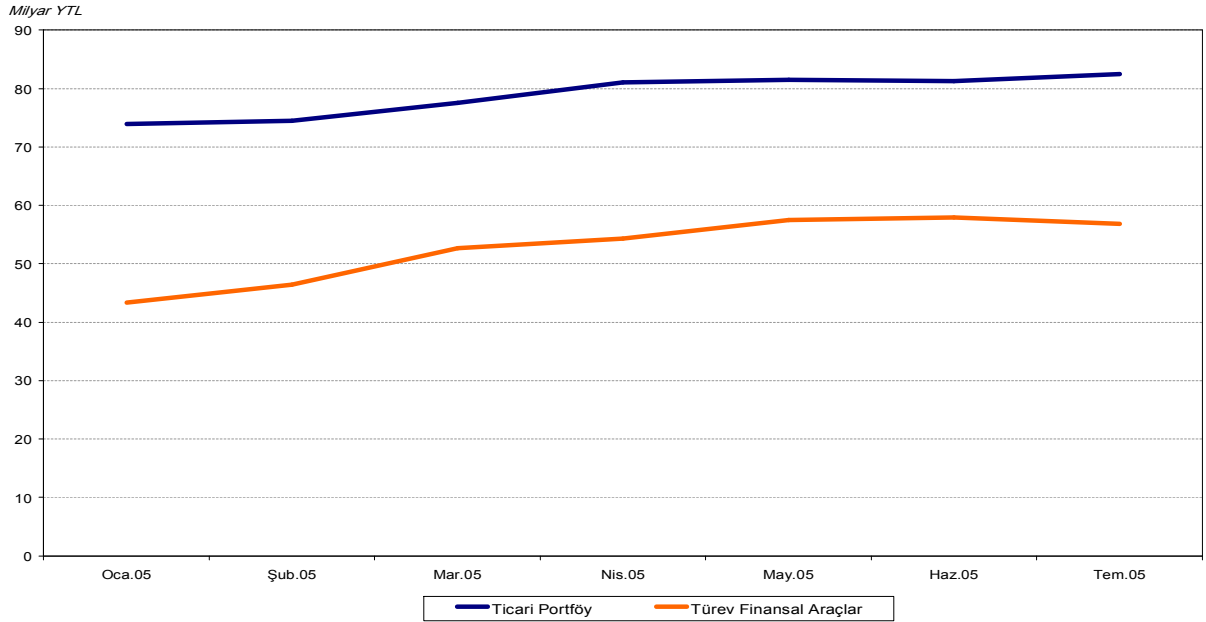
Ticari portföy ve türev işlemlerin, incelenen dönem içerisinde artış gösterdiği ve ticari portföyün 74 milyar YTL'den 83 milyar YTL'ye, türev işlemlerin de (nominal) 48 milyar YTL'den 57 milyar YTL'ye yükseldiği görülmektedir (Grafik 5). Ticari portföydeki artışta, bankaların vadeye kadar elde tutulacak menkul kıymetler portföyünü geçmiş dönemlere göre daha düşük tutarlarda tutmasının da payı vardır. Ticari portföy ve türev işlemlerdeki bu artışlar, faiz oranı riskini artırıcı bir etki yapmaktadır.

⁶ Bu kısımda incelenen faiz oranı riski sadece alım-satım amaçlı pozisyonların cari değerindeki değişimleri içermektedir. Bilançonun aktif ve pasifi arasındaki yeniden fiyatlama sürelerindeki uyumsuzluktan kaynaklanan faiz oranı riski ise 'yapısal faiz oranı riski' başlığı altında ilerleyen bölümlerde değerlendirilmektedir.

⁷ Emtia riski bu rapor kapsamında analiz edilmemektedir.

⁸ Alım-satım amaçlı menkul kıymetler ve satılmaya hazır menkul kıymetler.

Grafik 5: Ticari Portföy ve Türev Finansal İşlemlerin Gelişimi (Bin YTL)



Kaynak: BDDK

2. RİSK FAKTÖRLERİNE DUYARLILIK

Faiz oranı riski için pozisyonların risk faktörlerine olan duyarlılıkları, alım-satım amaçlı hesaplardaki yeniden fiyatlama tarihi uyumsuzlukları ve menkul kıymet türlerinin oransal payları aracılığıyla analiz edilecektir.

A.2.1. Faiz Oranı Genel Piyasa Riskine Tabi Pozisyonlar

Faiz oranı genel piyasa riskine tabi pozisyonların grup içi oransal payları incelendiğinde (Tablo 11), payların incelenen dönem içerisinde önemli ölçüde değişiklik göstermediği görülmektedir. İncelenen dönemde, uzun pozisyonlar içinde menkul kıymetlerin payı %74'ten %69'a, repo işlemlerinin payı ise %11'den %9'a gerilemiş, türev işlemlerin payı ise %15'ten %16'ya yükselmiştir. Menkul kıymetlerin payı özel ve yabancı bankalarda azalırken, kamu bankalarında ve kalkınma ve yatırım bankalarında artış göstermiştir. Kısa pozisyonlar içerisinde ise repo işlemlerinin payı %32'den %28'e gerilerken, türev işlemlerin payı %66'dan %68'e yükselmiştir.

Tablo 11: Faiz Oranı Genel Piyasa Riskine Tabi Pozisyonların Grup İçi Oransal Payları (Temmuz 2005)

	KAMU	ÖZEL	KALK. Y.	YABANCI	TMSF	SEKTÖR
Uzun Pozisyonlar	100	100	100	100	100	100
MDC	96	64	57	18	100	69
Repo	3	12	12	3	0	9
Türev İşlemler	1	18	27	56	0	16
Diğer	0	6	4	23	0	6
Kısa Pozisyonlar	100	100	100	100	-	100
Repo	54	35	26	0	-	28
Türev İşlemler	43	62	65	96	-	68
Diğer	2	3	9	4	-	4

Kaynak: BDDK

Diğer taraftan, toplam uzun pozisyonların toplam kısa pozisyonlardan fazla olması, olası faiz artışlarında sektörün alım-satım amaçlı pozisyonlardan dolayı zarara maruz kalmasına sebep olabilecektir. Dolayısıyla, bu husus, faiz oranı riski doğuran bir unsur olarak değerlendirilmektedir.

A.2.2. Yeniden Fiyatlama Tarihine Kalan Süre İtibarıyla Net Pozisyonlar

Yeniden fiyatlama tarihine kalan süreler itibarıyla net pozisyonların oransal dağılımı incelendiğinde (Tablo 12), net pozisyonların önemli bir kısmının kısa vadelerde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu çerçevede, sektör genelinde net pozisyonların 3 aya kadarlık vadede %43'ü, 6 aya kadarlık vadede %61'i ve 1 yıla kadarlık vadede %72'sinin yoğunlaştığı görülmektedir. İncelenen dönemde 1 aya kadarlık vade diliminin payında azalma yaşanırken, 1-3 ay ve 3-6 aylık vade dilimlerinin payında artışlar görülmektedir. Bu değişimler temel olarak menkul kıymetler ve türev işlemlerin yeniden fiyatlama sürelerindeki değişimlerinden kaynaklanmaktadır.

Tablo 12: Yeniden Fiyatlama Tarihine Kalan Süre İtibarıyla Net Pozisyonların Oransal Dağılımı (Temmuz 2005) (%)

SÜRE	KAMU	ÖZEL	KALK. Y.	YABANCI	TOPLAM
1 ay	13,2	4,9	-0,3	42,1	9,4
1-3 ay	38,4	32,3	16,0	12,8	33,5
3-6 ay	14,2	22,1	1,9	15,1	18,5
6-12 ay	11,5	10,1	32,4	8,9	10,9
1-2 yıl	10,5	13,6	25,9	15,6	12,7
2-3 yıl	2,6	4,7	11,3	1,6	3,9
3-4 yıl	1,6	2,1	3,1	0,2	1,9
4-5 yıl	2,8	3,0	3,9	2,3	2,9
5-7 yıl	1,2	2,3	1,0	0,2	1,8
7-10 yıl	1,7	3,3	2,8	0,0	2,6
10-15 yıl	0,6	0,6	0,8	0,1	0,6
15-20 yıl	1,0	0,4	1,0	0,0	0,6
20+ yıl	0,7	0,8	0,1	1,1	0,8
Toplam	100	100	100	100	100

Kaynak: BDDK

A.2.3. Ticari Portföyün Menkul Kıymet Türleri İtibarıyla Dağılımı

Ticari portföyün menkul kıymet türleri itibarıyla dağılımı incelendiğinde (Tablo 13), TP DİBS ile hisse senedi ve yatırım fonlarının paylarının incelenen dönemde arttığı, dövize endeksli DİBS ve Eurobond'ların ise paylarının düştüğü görülmektedir. Menkul kıymetler içerisinde TP DİBS'ler %82'lik pay ile ilk sırada gelirken, Eurobond'ların payı %12 seviyesinde gerçekleşmiştir. Ayrıca TP menkul kıymetlerin toplam içerisindeki payı Aralık 2004 dönemindeki %55,5'lik seviyesinden %58,3'lük orana ulaşmıştır. Değişken faizli menkul kıymetlerin oranı ise %35,4'ten %44,0'a yükselmiştir.

Faiz oranı riski açısından değerlendirildiğinde, portföyün yaklaşık %95'inin kamu menkul kıymetlerinden oluşması, portföyü bu kıymetlere ilişkin TP ve YP faizlere karşı hassas kılarak, değişken faizlerin payının artmış olması, faiz oranı riskini azaltıcı bir unsur olarak değerlendirilmektedir.

Tablo 13: Ticari Portföyün Menkul Kıymet Türleri İtibarıyla Dağılımı (Temmuz 2005) (%)

MENKUL KIYMET TÜRÜ	TP	YP	TOPLAM
DİBS	56,91	25,67	81,67
Sabit Faizli	26,58	14,52	41,10
Değişken Faizli	30,33	11,15	41,48
Döviz Endeksli MK	2,36	-	2,36
Sabit Faizli	0,11	-	0,11
Değişken Faizli	2,25	-	2,25
Eurobond	-	11,88	11,88
Sabit Faizli	-	11,88	11,88
Değişken Faizli	-	0,00	0,00
Hisse S.+ Yatırım Fonu	1,38	1,80	3,18
Diğer	0,01	1,49	1,49
Sabit Faizli	0,00	0,29	0,40
Değişken Faizli	0,01	1,20	0,10
TOPLAM	58,29	41,71	100,00
Sabit Faizli	26,59	27,71	54,29
Değişken Faizli	30,33	13,69	44,02
Diğer	1,38	0,31	1,69

Kaynak: BDDK

A.2.4. Spesifik Riske Tabi Kalemlerin Dağılımı

Faiz oranı riskinin bir alt bileşeni olarak tanımlanan ‘faiz oranı spesifik riski’, getirisi faiz oranına bağlı menkul kıymetlerin değerlerinde, geniş piyasa hareketleri dışında, söz konusu menkul kıymetleri ihraç eden tarafların kredi kalitesindeki değişimlerden kaynaklanan azalma olasılığı olarak tanımlanmaktadır.

Spesifik riske tabi pozisyonlar incelendiğinde (Tablo 14), diğer dönemlerde olduğu gibi kamu menkul kıymetlerinin, pozisyonların tamamına yakını oluşturduğu görülmektedir. Kredi riski açısından yoğunlaşmayı artırıcı nitelikte olan bu durum, diğer taraftan kamu menkul kıymetlerinin ödenmeme riskinin çok sınırlı olması sebebiyle riski azaltıcı etki de yapmaktadır.

Tablo 14: Spesifik Riske Tabi Kalemlerin Oransal Dağılımı (Temmuz 2005) (%)

	Spesifik Risk Yükümlülüğü	KAMU	ÖZEL	KYB	YAB.	TMSF	TOPLAM
Kamu Men. K.	0	100	99	98	98	99	100
Nitelikli Men. K. ⁹	0,0025- 0,01- 0,016*	0	1	0	2	1	0
Diğer	0,08	0	0	2	1	0	0

*Söz konusu katsayılar menkul kıymetin vadeye kalan gün sayısı dikkate alınarak belirlenecektir. Kamu menkul kıymetleri ve diğer menkul kıymetler kaleminde ise vadeye kalan süreler dikkate alınmamaktadır.

Kaynak: BDDK

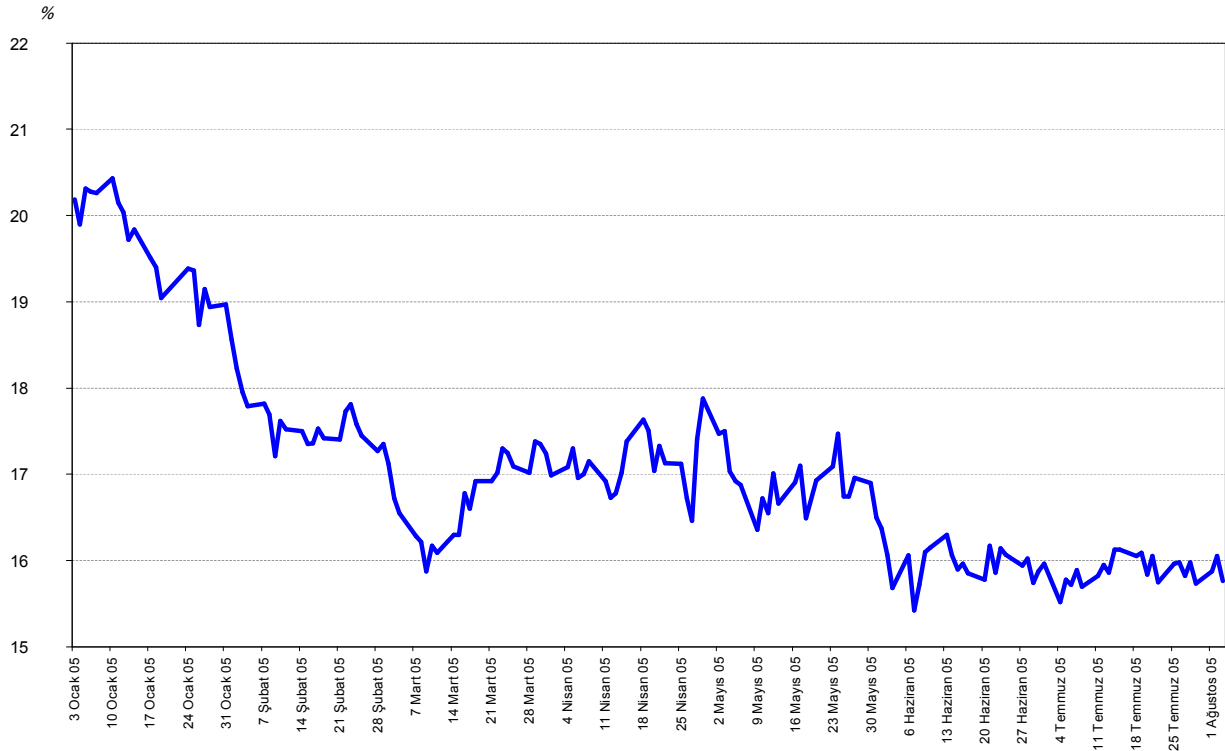
⁹ Nitelikli menkul kıymetler, en az iki kredi derecelendirme kuruluşundan yatırım yapılabilir notu almış menkul kıymetlerden oluşur. Sadece bir kredi derecelendirme kuruluşundan yatırım yapılabilir notu almış veya hiç derecelendirilmemiş menkul kıymetler de, söz konusu menkul kıymetleri ihraç edenin tanınmış bir teşkilatlanmış borsaya kote edilmiş menkul kıymetlerinin bulunması durumunda nitelikli menkul kıymet olarak kabul edilir.

3. RİSK FAKTÖRLERİNİN GELİŞİMİ

DİBS faiz oranları, gerek piyasa faiz oranlarındaki genel eğilimlerin öncüsü ve belirleyicisi niteliğinde olması nedeniyle, gerekse de DİBS'lerin ülkemiz bankalarının portföyünde en büyük paya sahip olması nedeniyle faiz oranı riskine maruz portföylerin değerini etkileyen en önemli risk faktörü olmaktadır. Ayrıca faiz oranı riski, kıymetlerin piyasa değerlerindeki değişimlerden kaynaklandığı için risk faktörü olarak dikkate alınması gereken oran, kamu menkul kıymetlerine ilişkin ikinci el piyasa faiz oranlarıdır.

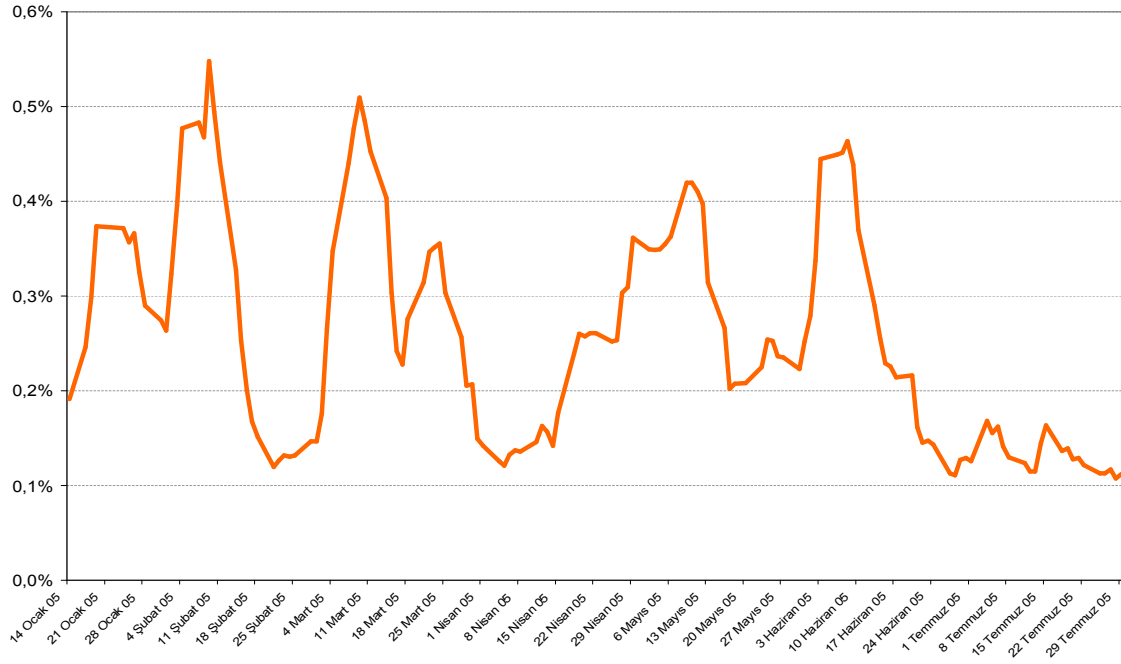
İkinci el DİBS piyasası faiz oranlarındaki gelişmeler incelendiğinde (Grafik 6), son yıllarda yaşanan faiz düşüşlerinin incelenen dönemde de devam ettiği görülmektedir. Bu çerçevede, 2004 yılı sonunda %20 seviyelerinde olan ikinci el DİBS faizleri, Temmuz 2005 dönemi sonunda %15'ler seviyesine inmiştir. Faiz düşüşleri, menkul kıymet fiyatlarını artırması sebebiyle, ticari portföyden elde edilen kârları artırmakla birlikte, bunun riskliliğe etkisi faiz oranlarının oynaklığı tarafından belirlenmektedir. Faiz oranındaki oynaklığın 2005 yılının ilk yedi aylık dönemindeki azalışı Grafik 7'de yer almaktadır. Oynaklığın azalması faiz oranı riskine olumlu etkiler yapmaktadır.

Grafik 6: İkinci El DİBS Piyasasında Oluşan Ortalama Bileşik Faizler



Kaynak: BDDK-İMKB

Grafik 7: İkinci El DİBS Faizinin Oynaklığı



Kaynak: BDDK-İMKB

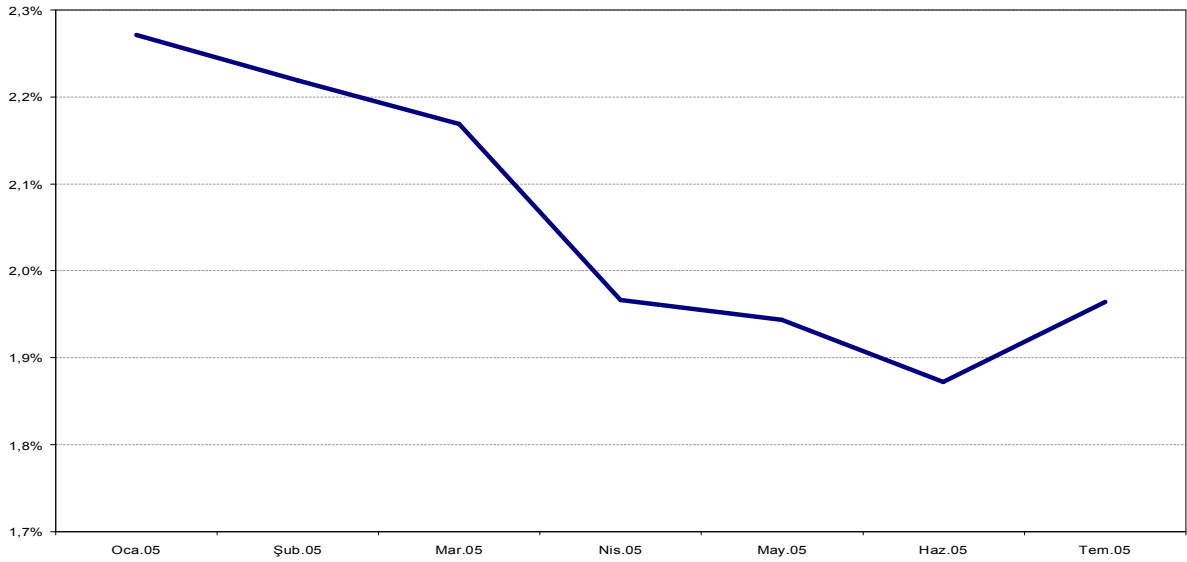
B. HİSSE SENEDİ FİYAT RİSKİ

1. RİSKE MARUZ POZİSYON TUTARI

Hisse senedi pozisyon riskine maruz temel kalemler alım-satım amaçlı hesaplarda yer alan hisse senetleri ve yatırım fonlarıdır. Önceki dönemlerde de ticari portföy içerisinde oldukça küçük bir paya sahip olan hisse senetleri ve yatırım fonlarının payı, incelenen dönemde daha da azalmış, ancak Haziran-Temmuz 2005 döneminde az bir artış göstermiştir (Grafik 8). Bu çerçevede, Aralık 2004 döneminde %2,3 seviyesinde olan bu oran, Temmuz 2005 döneminde %2,0 seviyesine gerilemiştir. Pozisyonlardaki bu azalış hisse senedi pozisyon riskini azaltıcı bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

Hisse senedi ve yatırım fonlarının payının çok düşük olması, bu kıymetlerin fiyatlarında ortaya çıkabilecek olumsuz gelişmelerin bankacılık sektöründe sebep olabileceği zararın boyutunun sınırlı kalacağı anlamına gelmektedir. Hiç şüphesiz, bu değerlendirme banka plasmanlarının değerindeki değişimler ile ilgilidir ve bankaların piyasa değerindeki artış ve azalışları veya yatırım fonlarındaki olumsuz gelişmelerin sebep olabileceği itibar risklerini içermemektedir.

Grafik 8: Hisse Senetlerinin ve Yatırım Fonlarının Ticari Portföy İçerisindeki Payı (%)



Kaynak: BDDK

2. RİSK FAKTÖRLERİNE DUYARLILIK

Hisse senedi pozisyonlarının duyarlılıkları açısından önem arz eden hususlar, bu kıymetlerin borsalar bazında yoğunlaşmaları ile senetlerin ana endekslere sahip olup olmadığıdır. Borsa bazında yoğunlaşmalar çeşitlendirme etkisi açısından önem arz ederken, ana endekse dahil olup olmama da likidite açısından önem arz etmektedir.

Bu kapsamda, İMKB’de işlem gören hisse senetlerinin toplam hisse senetleri içerisindeki payı Aralık 2004 dönemine göre 1 puan artarak %71 oranına ulaşmıştır (Tablo 15). Bu çerçevede, hisse senedi pozisyon riskinin önemli bir bölümünün İMKB’de ortaya çıkacak gelişmelere bağlı olduğunu söylemek mümkündür. Ana endekslere dahil olan hisse senetlerinin oranı ise, aynı dönemde, 4 puanlık azalış ile %32’ye gerilemiştir (Tablo 16).

Tablo 15: Hisse Senetlerinin Ülke Piyasalarına Dağılımı (Temmuz 2005) (%)

	KAMU	ÖZEL	KALK. Y.	YABANCI	TMSF	TOPLAM
Türkiye	100	68	90	0	100	71
Diğer	0	32	10	100	0	29

Kaynak: BDDK

Tablo 16: Ana Endekslere Dahil Olan Hisse Senetleri (Temmuz 2005) (%)

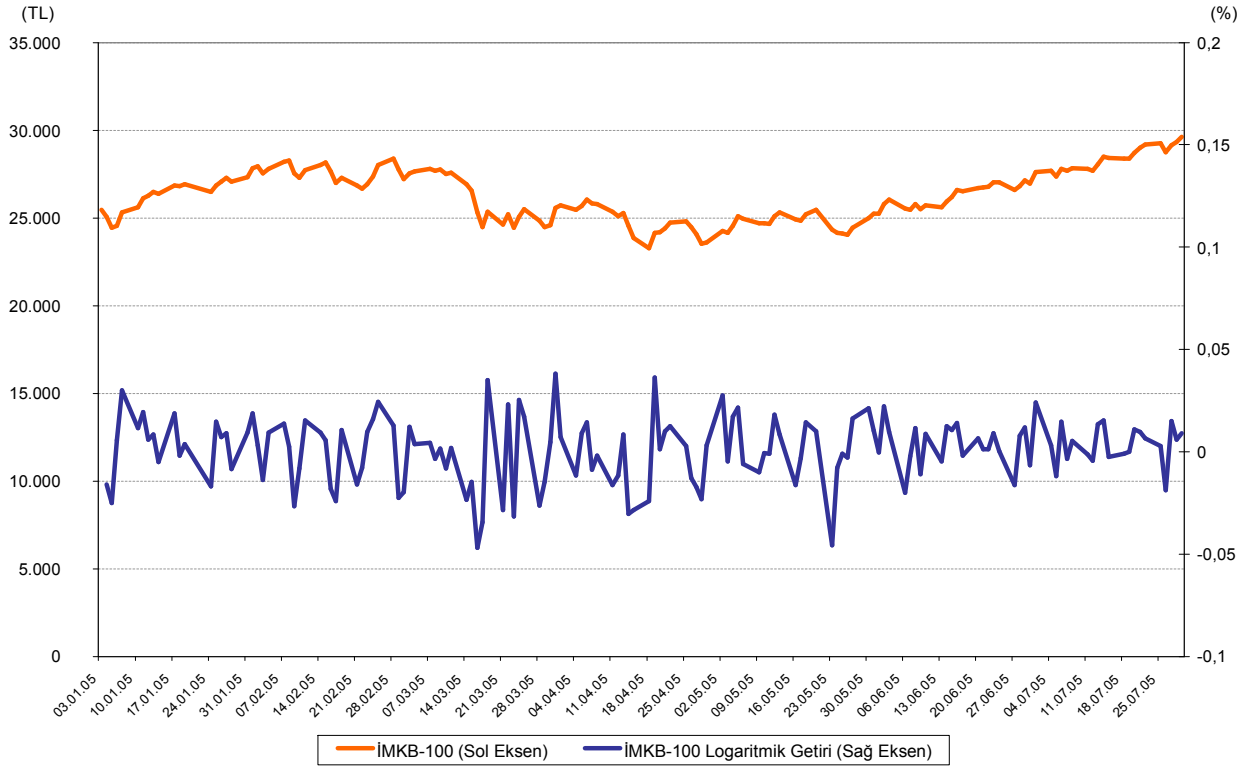
	Endekse Dahil HS	Endekse Dahil Olm. HS
Kamu	91	9
Özel	34	66
Kalkınma ve yatırım	5	95
Yabancı	0	100
TMSF	0	100
Toplam	32	68

Kaynak: BDDK

3. RİSK FAKTÖRLERİNİN GELİŞİMİ

Hisse senedi portföyünün önemli bir kısmının İMKB’de işlem gören hisse senetlerinden oluşması sebebiyle, sektörün maruz kaldığı hisse senedi pozisyon riski için temel risk faktörü İMKB-100 endeks getirisine ilişkin oynaklıklardır. İMKB-100 endeksinin gelişimi incelendiğinde, son yıllarda gözlenen artış trendinin devam ettiği ve 2004 yılı sonunda 25.000 TL (0,025 YTL) seviyelerinde gerçekleşen endeksin Temmuz 2005 sonunda 30.000 TL’ye (0,030 YTL) yaklaştığı görülmektedir. Bu da YTL bazında %18,6’lık, USD bazında ise %19,6’lık bir artışa karşılık gelmektedir. İMKB-100 endeksinin ve endeks getirisinin gelişimi Grafik 9’da yer almaktadır.

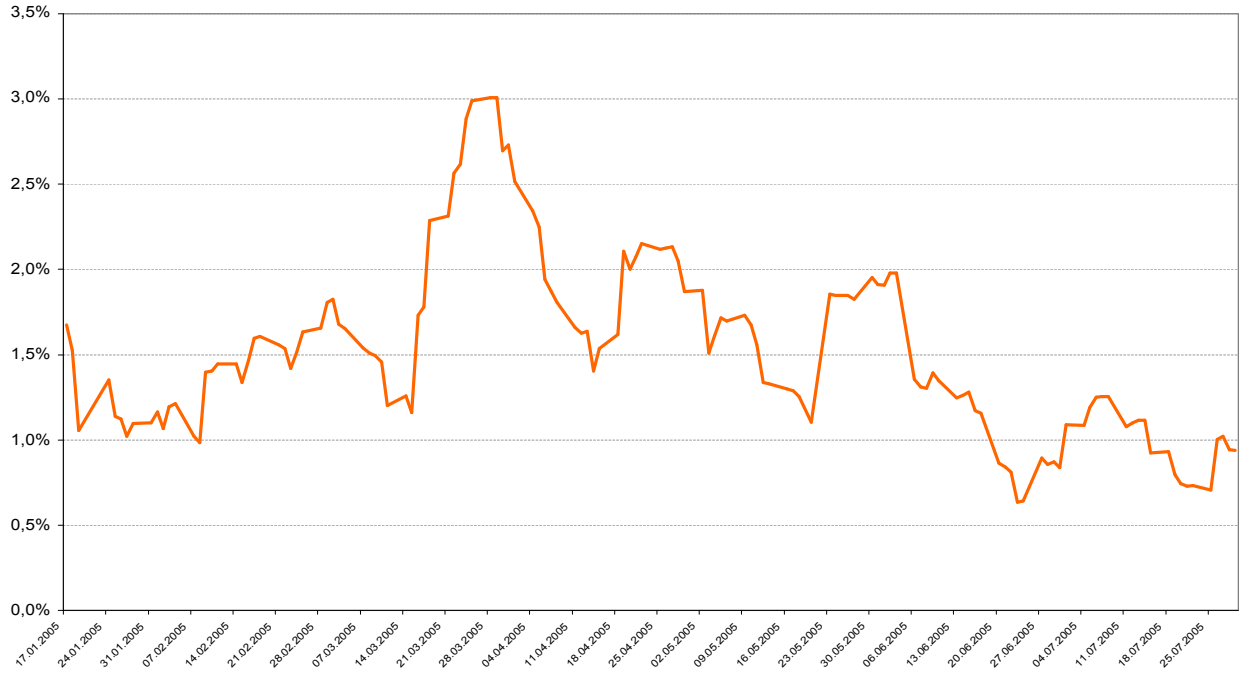
Grafik 9: İMKB-100 Endeksinin ve Günlük Getirisinin Gelişimi



Kaynak: BDDK-İMKB

İMKB-100 endeksinin oynaklığı incelendiğinde ise (Grafik 10), incelenen dönem içerisinde, oynaklıkta yer yer artışların olduğu ancak 2004 yılı sonuna göre oynaklığın azaldığı görülmektedir. Bu çerçevede, 2004 yılı sonu için %1,7 olan oynaklık, Temmuz 2005 sonunda %0,9 seviyesine düşmüştür. Oynaklıktaki bu azalış hisse senedi pozisyon riski açısından olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

Grafik 10:İMKB-100 Endeksi Günlük Getiri Oynaklığı (10 Günlük Hareketli Ortalama)



Kaynak: BDDK-İMKB

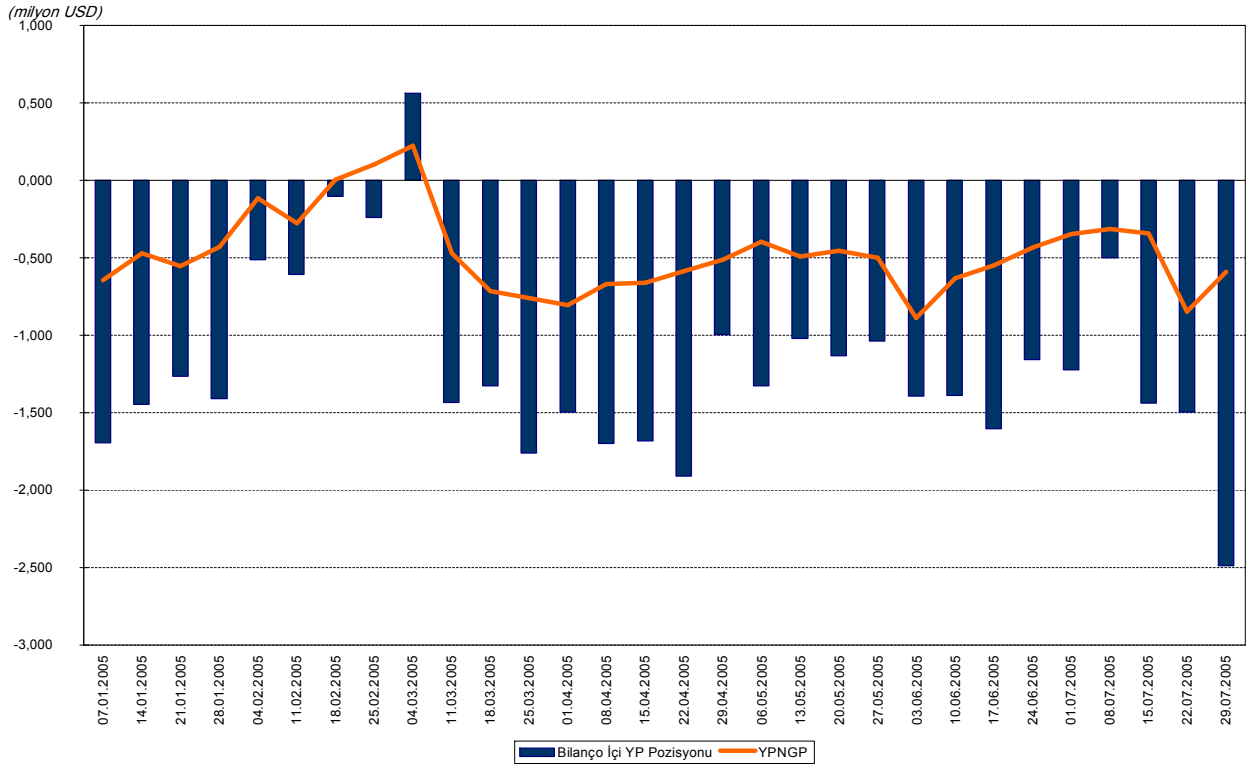
C. KUR RİSKİ

Kur riski, döviz kurlarında ortaya çıkabilecek olumsuz gelişmeler sonucunda, bankaların bilanço içi ve dışı pozisyonları dolayısıyla zarara maruz kalması olasılığı olarak tanımlanmaktadır. Bu çerçevede kur riski için riske maruz pozisyon tutarı bilanço içi ve dışı YP açık pozisyonlardır.

1. RİSKE MARUZ POZİSYON TUTARI

Bilanço içi ve genel YP açık pozisyonun gelişimi incelendiğinde (Grafik 11 ve Tablo 17), YPNGP'nin Mart 2005 sonrası dönemde genelde -500 milyon USD seviyesinde gerçekleştiği, bilanço içi pozisyonun ise genelde -1 milyar USD'den mutlak değer olarak fazla olduğu ve Temmuz 2005 sonunda -2,5 milyar USD olarak gerçekleştiği görülmektedir. İncelenen dönemde, bilanço içi pozisyonlarda piyasalardan YP alacaklar kaleminde 1,6 milyar USD'lik azalma ve bankalara YP borçlar kaleminde 6,6 milyar USD'lik artış olmasına karşın, YP kredilerde 4 milyar USD'lik artış ve YP mevduatta da 3,2 milyar USD'lik azalma gerçekleşmiştir. Diğer kalemlerdeki değişimler ile birlikte bilanço içi açık pozisyon yaklaşık 1 milyar USD'lik artış ile -2,5 milyar USD'ye yükselmiştir. Bu artış, bilanço dışı pozisyonlardaki ters yönlü gelişmeler ile birlikte, YPNGP'nin -582 milyon USD seviyesinde gerçekleşmesine sebep olmuştur. Bu durum bankaların YP cinsinden sağladıkları fonları YP cinsinden yatırım araçlarına plase edemediklerini göstermektedir. YP açıklardaki artışlar kur riskini artırıcı gelişmeler olarak değerlendirilmektedir.

Grafik 11: Bilanço İçi Pozisyon (BİP) ve Yabancı Para Net Genel Pozisyonunun (YPNGP) Gelişimi



Kaynak: BDDK

YP pozisyonlar banka grupları itibarıyla değerlendirildiğinde, açık pozisyonların temel olarak özel bankalardan kaynaklandığı, net genel pozisyon bazında kamu bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarının uzun pozisyonda çalıştığı görülmektedir.

YP açık pozisyon kriz öncesi dönemlere göre önemli ölçüde azalmış olmakla birlikte 2005 yılı içerisinde yer yer artış göstermiştir. Net genel pozisyonun -500 milyon USD seviyesinde olması kur riskini sınırlayıcı olmakla birlikte, bilanço dışı pozisyonların açığı azaltmadaki etkinlikleri önem arz etmektedir. İlerleyen dönemde pasifte TP mevduatın payının artması ve bankaların yurtdışı piyasalardan sağlayacağı YP krediler ile aktifte YP menkul kıymetler ve piyasalardan YP alacaklar kalemlerindeki gelişmeler kur riskinin boyutunu belirleyecek temel unsurları oluşturacaktır.

Tablo 17: Gruplar İtibarıyla Bilanço İçi ve Genel Yabancı Para Açık Pozisyonunun Gelişimi (Milyon USD)

Tarih	Bilanço İçi Yabancı Para Pozisyonu					Döviz Endeksli Pozisyon	Yabancı Para Net Genel Pozisyonu				
	Kamu	Özel	KYB	Yabancı	Toplam		Kamu	Özel	KYB	Yabancı	Toplam
31.12.2003	227	-367	37	82	-20	9.224	227	-135	137	39	269
31.12.2004	366	-1.744	84	-100	-1.394	7.665	366	-511	50	18	-76
28.01.2005	379	-2.176	84	-186	-1.899	7.644	379	-993	54	-18	-578
25.02.2005	834	-1.525	105	219	-367	7.885	391	-416	61	79	115
25.03.2005	185	-2.629	71	-6	-2.379	7.857	119	-1.332	59	148	-1.006
29.04.2005	645	-2.247	111	161	-1.330	8.382	100	-945	82	86	-677
27.05.2005	234	-1.865	138	68	-1.425	8.460	128	-881	17	66	-670
24.06.2005	165	-1.967	-20	251	-1.571	8.531	188	-763	-2	8	-569
29.07.2005	121	-2.086	-120	-373	-2.457	8.868	112	-717	27	-3	-582

Kaynak: BDDK

2. RİSK FAKTÖRLERİNE DUYARLILIK

YP pozisyonların para cinsleri itibarıyla dağılımı incelendiğinde (Tablo 18), oransal payların incelenen dönem içerisinde önemli değişiklikler göstermediği görülmektedir. Bu çerçevede, USD kalemlerin payları hem uzun hem de kısa pozisyonlar içerisinde %66'dan %67'ye yükselmiştir. EUR cinsi kalemler ise hem uzun hem de kısa pozisyonlar içerisinde %31'den %30'a gerilemiştir. Ancak net genel pozisyondaki açığın artması sebebiyle, net pozisyon içerisinde USD kalemlerin payı %89'dan %74'e gerilerken, EUR kalemlerin payı ise %18'den %30'a yükselmiştir.

Tablo 18: Yabancı Para Pozisyonların Para Cinsleri Bazında Dağılımı (Temmuz 2005) (%)

Döviz Kodu	Uzun Pozisyonlar (Toplam Uzun Pozisyona Göre Dağılım)				Kısa Pozisyonlar (Toplam Kısa Pozisyona Göre Dağılım)				Net Pozisyon (Toplam Net Pozisyona Göre Dağılım)
	Bilanço İçi Pozisyon	Bilanço Dışı Vadeli İşlemler	Gayri nakdi Krediler	Toplam Uzun Pozisyon	Bilanço İçi Pozisyon	Bilanço Dışı Vadeli İşlemler	Gayri nakdi Krediler	Toplam Kısa Pozisyon	
USD	47	5	15	67	45	7	15	67	-74
EUR	20	5	6	30	22	2	6	30	-30
Diğer	1	1	1	3	2	0	1	3	4
Toplam	68	11	21	100	69	9	22	100	-100

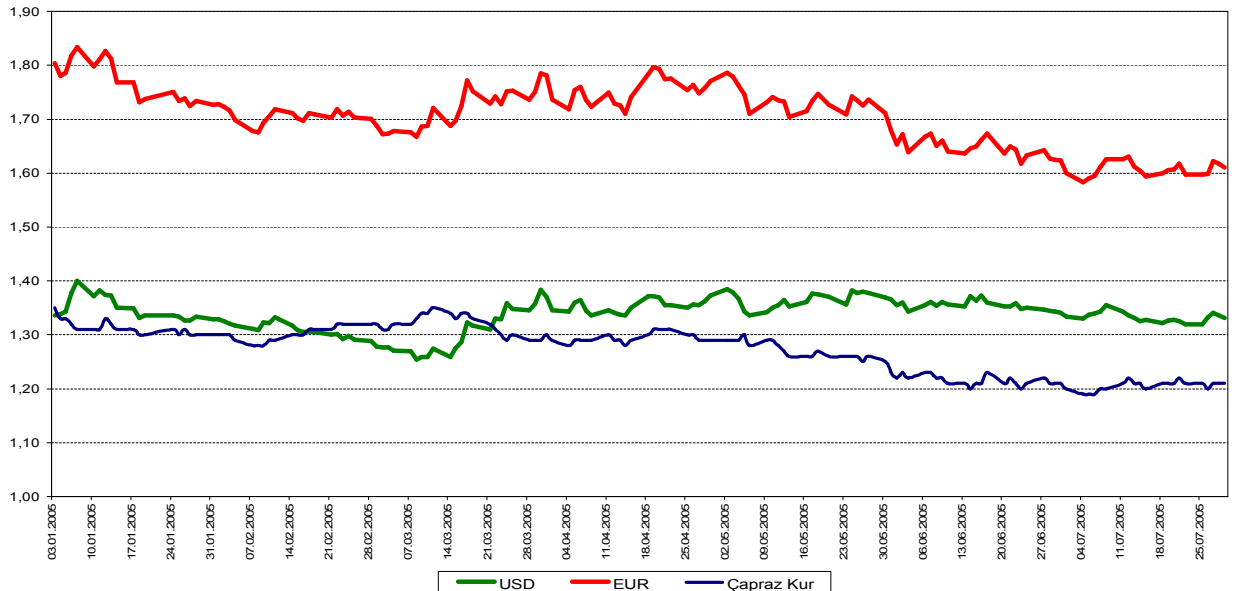
Kaynak: BDDK

Net pozisyonların tamamına yakın bir kısmının USD ve EUR kalemlerden oluşması, maruz kalınan kur riskinin büyük ölçüde USD ve EUR kurlarında meydana gelebilecek değişimlerden kaynaklanacağını göstermektedir.

3. RİSK FAKTÖRLERİNİN GELİŞİMİ

Sektörün maruz kaldığı kur riski için temel risk faktörü konumunda olan USD ve EUR kurlarındaki gelişmeler incelendiğinde (Grafik 12), her iki kurun da yataya yakın bir seyir izlediği ve sınırlı miktarda azaldığı görülmektedir. Ayrıca EUR kurundaki azalışın, USD kurundakine kıyasla daha fazla olması sebebiyle çapraz kur 1,35'ten 1,21'e gerilemiştir. Kurlardaki bu azalış açık pozisyonda çalışan bankacılık sektörünün kâr elde etmesine sebep olmuştur.

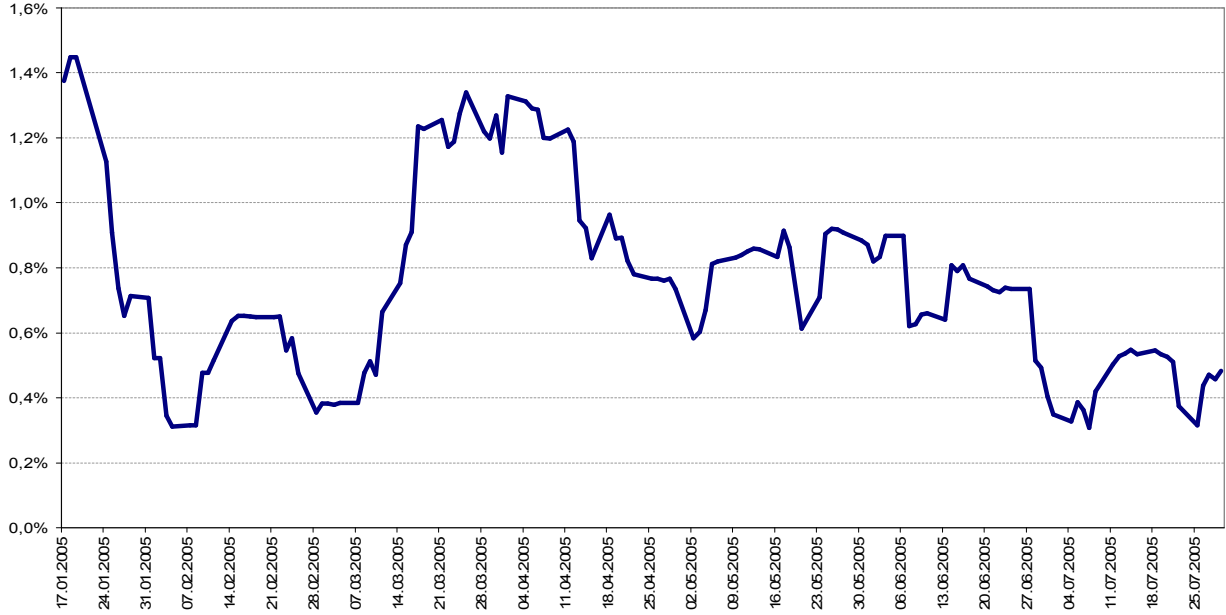
Grafik 12: USD ve EUR Kurları ile USD/EUR Çapraz Kurunun Gelişimi



Kaynak: BDDK-TCMB

Risklilik açısından önem arz eden USD getiri oynaklıkları incelendiğinde ise (Grafik 13), ilgili dönemde, oynaklığın genel olarak azalma eğiliminde olduğu görülmektedir. Hem kurların düştüğü hem de oynaklığın azaldığı bir durum, sektörün kâr elde etmesi ve riskliliğin azalması anlamına gelmektedir.

Grafik 13: USD Getiri Oynaklıklarının Gelişimi



Kaynak: BDDK-TCMB

D. RİSKLİLİK DÜZEYİ

D.1. Riske Maruz Değer (VaR)

Bu kısımda, piyasa riskine maruz kalemler içerisinde en büyük paya sahip ticari portföy ile yabancı para net genel pozisyonu dikkate alınarak portföyün risklilik düzeyi “Riske Maruz Değer (VaR)” yöntemi ile ölçülecektir. Bu çerçevede, sektörün ticari portföyünde yer alan kıymetlerden oluştuğu varsayılan bir portföy için varsayımsal hesaplamalar yapılacaktır. Bu çerçevede DİBS ikinci el faizinde meydana gelebilecek gelişmeler karşısında (durasyon katsayısı aracılığıyla) DİBS portföyünün değerindeki değişimler, Eurobond fiyatlarında, hisse senetleri fiyatlarında ve kurlarda meydana gelebilecek değişimler karşısında ilgili enstrümanların değerinde meydana gelebilecek değişimler “parametrik (varyans-kovaryans) yöntem¹⁰” aracılığıyla ölçülecektir. Hesaplamalarda çeşitli basitleştirici varsayımlar kullanıldığı için, hesaplama sonuçlarının portföyün mutlak risklilik seviyesini gösterir tutarlardan daha çok bir performans endeksi gibi dikkate alınmasının daha gerçekçi olacağı düşünülmektedir.

¹⁰ Parametrik yöntemde, portföyde yer alan enstrümanların değerlerinin risk faktörlerine olan duyarlılıklarının doğrusal olduğu ve getirilerin istatistiki olarak normal dağılım özellikleri gösterdiği varsayılmış ve hesaplamaya logaritmik getiri olarak tanımlanan fiyat değişimleri dahil edilmiştir. Bu çerçevede, portföy VaR’ı şu şekilde hesaplanmıştır:

$$VaR = z_{\alpha} \times PV \times \sigma$$

Burada z, ilgili güven aralığı için hesaplanan standart normal dağılım kritik değeri (%99 için 2,33), PV portföy değerini ve σ da portföyün standart sapmasını ifade etmektedir.

Hesaplanan VaR değerleri incelendiğinde (Tablo 19), risklilik düzeyinin iki dönem arasında azaldığı görülmektedir. Daha önceki dönemlerde olduğu gibi, riskliliğin önemli bir kısmı DİBS faiz oranlarına duyarlılıktan kaynaklanmaktadır. Ayrıca, incelenen dönemde, toplam Eurobond portföyünün azalmış ve toplam hisse senedi portföyünün artmış olması dolayısıyla, bu portföylerin VaR tutarlarına katkılarında da ters yönlü gelişmeler olmuştur.

Tablo 19: Hesaplanan VaR Değerleri* (Bin YTL)

RİSK FAKTÖRÜ	Ara.04	Tem.05
DİBS Faiz Oranları	180.220	122.323
Eurobond Fiyatları	189	50
Hisse Senedi Fiyatları	50	194
USD Kuru	2	6
EUR Kuru	-1	-0
GBP Kuru	28	12
Toplam	180.489	122.585

* Elde tutma süresi 1 gün olarak alınmıştır.

Kaynak: BDDK

D.2. Eurobond Fiyat Değişimlerine Duyarlılık

Eurobond fiyatlarındaki olası değişimlerin banka grupları üzerindeki etkileri incelendiğinde (Tablo 20), bu değişikliklere en duyarlı kesimin özel bankalar olduğu görülmektedir. Sektörün genel duyarlılığı ise, incelenen dönemde ticari portföydeki sabit faizli Eurobond tutarının azalmış ve özkaynakların da artmış olması sebebiyle, Aralık 2004 dönemine göre azalmıştır.

Tablo 20: Eurobond Fiyatlarındaki Olası Değişimlerin Etkileri (Temmuz 2005)

				Eurobond Fiyatlarındaki Değişim (%)					
				-10	-5	-1	1	5	10
Bankalar	Ticari Portföy (milyon YTL)	Sabit Faizli Eurobond (milyon YTL)	Özkaynaklar (milyon YTL)	Fiyatlardaki Değişimin Sermayeye Etkisi (%)					
Kamu	23.261.596	2.648.468	10.113.334	-2,6	-1,3	-0,3	0,3	1,3	2,6
Özel	53.572.247	8.341.286	28.004.483	-3,0	-1,5	-0,3	0,3	1,5	3,0
Kalkınma	1.475.745	236.105	5.658.721	-0,4	-0,2	0,0	0,0	0,2	0,4
Yabancı	3.637.736	189.136	3.085.640	-0,6	-0,3	-0,1	0,1	0,3	0,6
Toplam	81.947.324	11.414.995	46.862.178	-2,4	-1,2	-0,2	0,2	1,2	2,4

Kaynak: BDDK

D.3. Kur Değişimlerine Duyarlılık

Son olarak, sektörün olası kur değişimleri karşısındaki durumu, sadece bilanço içi pozisyon üzerinden analiz edildiğinde (Tablo 21), duyarlılığın Aralık 2004 dönemine göre arttığı görülmektedir. Bu artışın temel sebebi bilanço içi açık pozisyonundaki artıştır. İncelenen dönemde özkaynaklarda görülen artış ise ters yönlü bir etki yapmıştır. Duyarlılıklar banka grupları itibarıyla değerlendirildiğinde, özkaynaklarına oranla açık pozisyonu yüksek olan yabancı bankalar ile özel bankaların, kur artışlarına en duyarlı kesim olduğu görülmektedir.

Tablo 21: Kurlardaki Olası Değişimlerin Etkileri (Temmuz 2005)

29.07.2004 Tarihi İtibarıyla (Milyon USD)						Kurlardaki Değişim Oranı (%)					
						-20	-10	1	5	25	50
Bankalar	Bilanço İçi Poz. (BİP)	Özkaynaklar	BİP/Özk. (%)	YPNGP	YPNGP/Özk. (%)	Kurlardaki Değişimin Sermayeye Etkisi (%) (Sadece BİP dikkate alınmıştır)					
Kamu	121	7.600	1,6	112	1,5	-0,3	-0,2	0,0	0,1	0,4	0,8
Özel	-2.086	21.045	-9,9	-717	-3,4	2,0	1,0	-0,1	-0,5	-2,5	-5,0
Kalkınma	-120	4.252	-2,8	27	0,6	0,6	0,3	0,0	-0,1	-0,7	-1,4
Yabancı	-373	2.319	-16,1	-3	-0,1	3,2	1,6	-0,2	-0,8	-4,0	-8,0
Toplam	-2.457	35.216	-7,0	-582	-1,7	1,4	0,7	-0,1	-0,3	-1,7	-3,5

Kaynak: BDDK

E. SERMAYE YETERLİLİĞİ

Piyasa riski sermaye yükümlülüğünün toplam sermaye yükümlülüğü içerisindeki payı incelendiğinde (Tablo 22), sektör geneli için bu oranın Aralık 2004 dönemine göre değişmediği ve Temmuz 2005 döneminde %3 seviyesinde gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo 22: Yasal Sermaye Yükümlülüğünün Dağılımı (Temmuz 2005) (%)

	KAMU	ÖZEL	KALK. Y.	YABANCI	TOPLAM
Kredi Riski Sermaye Yükümlülüğü	20	37	7	42	29
Piyasa Riski Sermaye Yükümlülüğü	2	4	1	4	3
Serbest Sermaye	77	60	93	55	68

Kaynak: BDDK

Piyasa riski sermaye yükümlülüğünün bileşenleri incelendiğinde ise (Tablo 23), faiz oranı sermaye yükümlülüğünün 1,6 puan azalışla %64'e ve kur riski sermaye yükümlülüğünün 2,3 puan azalışla %19,6'ya gerilediği, buna karşın hisse senedi pozisyon riski sermaye yükümlülüğünün ise 3,8 puan artışla %16,3'e yükseldiği görülmektedir.

Tablo 23: Piyasa Riski Sermaye Yükümlülüğü Bileşenleri (Temmuz 2005) (%)

	KAMU	ÖZEL	KALK. Y.	YABANCI	TMSF	TOPLAM
Faiz Oranı Riski	61,5	29,3	96,3	10,8	42,7	64,0
-Genel Piyasa Riski	57,7	24,7	96,3	10,8	39,6	61,0
-Spesifik Risk	1,9	4,6	0,0	0,0	3,1	1,7
-Opsiyon Riski	2,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,3
Hisse Senedi Pozisyon Riski	21,4	28,3	0,9	24,5	0,0	16,3
-Genel Piyasa Riski	11,7	14,3	0,6	12,3	0,0	8,9
-Spesifik Risk	9,7	14,0	0,3	12,3	0,0	7,5
-Opsiyon Riski	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kur Riski	17,0	42,5	2,8	64,6	57,3	19,6
-Genel Piyasa Riski	15,9	42,4	2,8	64,6	56,8	18,8
-Opsiyon Riski	1,1	0,1	0,0	0,0	0,5	0,8
TOPLAM	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kaynak: BDDK

4. YAPISAL FAİZ ORANI RİSKİ

Yapısal faiz oranı riski, piyasa riski kapsamında dikkate alınan faiz oranı riskinden farklı olarak, bankanın tüm aktif ve pasif kalemleri arasındaki yeniden fiyatlandırma sürelerindeki uyumsuzluktan kaynaklanan risktir. Bu kalemler arasında yeniden fiyatlandırma sürelerinde uyumsuzluk bulunması durumunda, faiz oranlarında meydana gelen değişimler aktif ve pasifte yer alan varlıkların değerlerine ve faiz gelir ve giderlerine eş anlamlı olarak yansımamakta ve dolayısıyla kâr veya zarara sebep olmaktadır. Bu çerçevede, örneğin, aktif kalemlerin yeniden fiyatlandırma süresi, pasif kalemlerin yeniden fiyatlandırma sürelerinden daha uzun ise, faizlerin düşmesi durumunda kâr ortaya çıkarken, faizlerin arttığı bir durumda da zarar oluşacaktır.

Yapısal faiz oranı riskinin analizinde kullanılan iki temel yaklaşım bulunmaktadır. Bunlardan birincisinde, faiz oranlarındaki muhtemel artış ve azalışların, aktif ve pasifin bugünkü değerini değiştirmek suretiyle özkaynakların bugünkü değerinde ortaya çıkardığı değişimler analiz edilmektedir. İkinci yaklaşımda ise faiz oranı değişimlerinin faiz gelir ve gideri üzerine etkileri incelenmektedir. Bu raporda, mevcut veri kısıtları dikkate alınarak, ikinci yaklaşımın kullanılması benimsenmiştir.

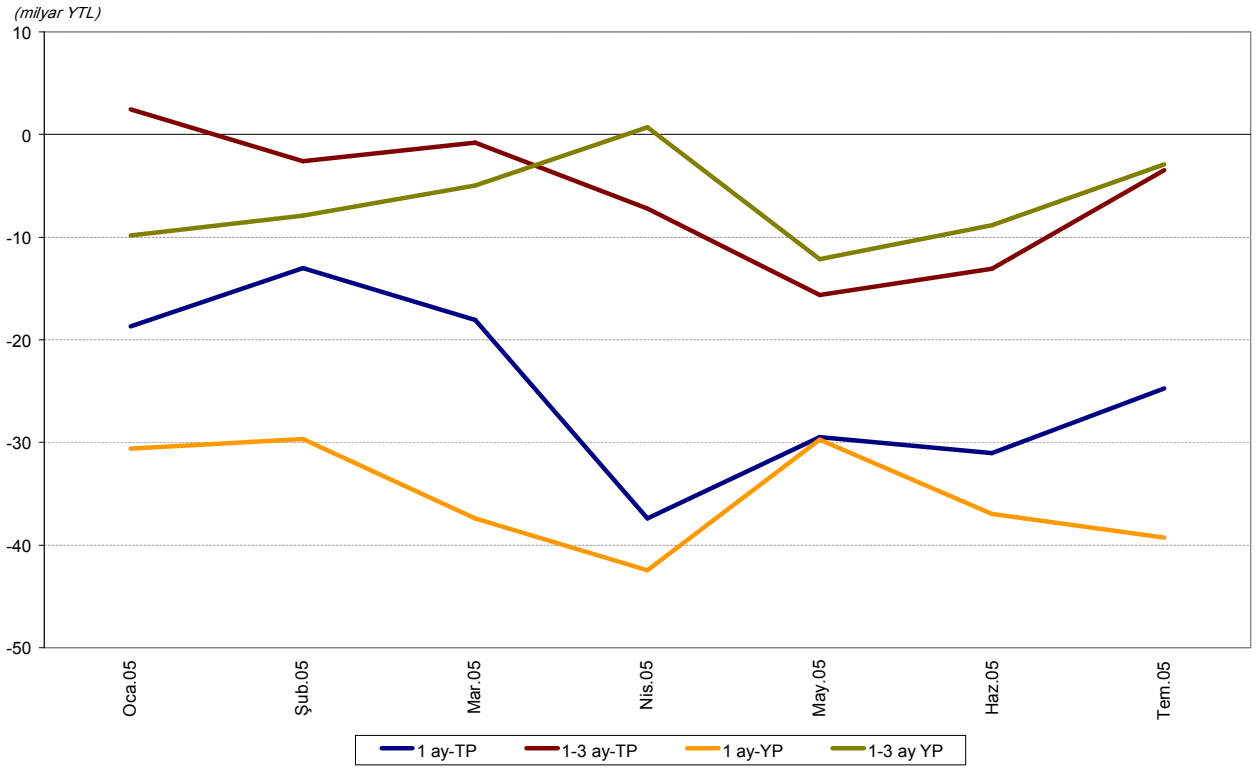
Raporun bu kısmında ilk olarak, yapısal faiz oranı riski için matrah konumunda olan faiz açıklarının¹¹ gelişimi incelenecektir. Daha sonra, pozisyonların faiz değişimlerine duyarlılıklarının değerlendirilebilmesi için pozisyonların faiz yapısı (sabit-değişken) ve para cinsleri itibarıyla yeniden fiyatlandırma tarihlerine kalan süreler analiz edilecektir. Sonrasında risk faktörlerinin gelişimi kapsamında faiz oranlarındaki ve faiz marjlarındaki değişimler incelenecek ve son olarak da faiz değişimlerinin kârlılık üzerine etkisi senaryo analizleri ile değerlendirilecektir.

A. RİSKE MARUZ POZİSYON TUTARI

Yapısal faiz oranı riski için matrah konumunda olan tutarlar ilgili vade dilimlerindeki faiz açıklarıdır. Üç aya kadarlık vadeler içerisinde TP ve YP faiz açıklarının gelişimi incelendiğinde (Grafik 14), incelenen dönem içerisinde 1 aylık vadedeki açıkların arttığı, 1-3 aylık vadedeki açıkların ise azaldığı görülmektedir. İncelenen dönemde, TP açıklardaki artış YP açıklardaki artıştan daha fazla olmuş ve 1 aylık TP açık Ocak-Temmuz 2005 döneminde yaklaşık 6 milyar YTL'lik artış ile -25 milyar YTL seviyesine ulaşmıştır. Aynı dönemde 1-3 aylık TP açık ise 5 milyar YTL artışla -3,5 milyar YTL seviyesine ulaşmıştır. YP açıklar incelendiğinde 1 aylık vadede yaklaşık 9 milyar YTL artışla -39 milyar YTL'ye ulaşmış, 1-3 aylık vadede ise -3 milyar YTL'ye ulaşmıştır. Üç aya kadarlık vadede kümülatif açıkların (1 aya kadarlık açık + 1-3 aylık açık) incelenen dönemde artış göstermesi yapısal faiz oranı riskini artırıcı bir unsur olarak değerlendirilmektedir.

¹¹ Faiz açığı, ilgili vade diliminde yeniden fiyatlandırılacak varlıklar ile yükümlülükler arasındaki fark olarak tanımlanmaktadır.

Grafik 14: Faiz Açıklarının Gelişimi



Kaynak: BDDK

B. RİSK FAKTÖRLERİNE DUYARLILIK

B.1. Varlık ve Yükümlülüklerin Faiz Yapısı

Pozisyonların faiz oranlarına duyarlılıklarının incelenmesinde dikkate alınacak temel değişkenler, faiz açıklarının vade dilimleri itibarıyla dağılımı, pozisyonların para cinsleri ve faiz yapısıdır. Varlık ve yükümlülüklerin faiz yapısı incelendiğinde (Tablo 24), Aralık 2004-Temmuz 2005 döneminde, TP kalemlerde, aktifte sabit faizli kalemlerin payı artmış, pasifteki oransal paylar ise aynı kalmıştır. YP kalemlerde ise aktifte değişken faizli kalemlerde artış olurken, pasifte sabit faizli kalemlerin payı artmış ve değişken faizli kalemlerin payı düşmüştür. TP ve YP kalemlerin toplamı birlikte değerlendirildiğinde ise pasifte değişken faizli kalemlerin, aktifte ise sabit faizli kalemlerin ağırlığının arttığı görülmektedir. Bu durum, faizlerin ilerleyen dönemlerde düşmesi durumunda banka kârlılıklarını olumlu etkileyebilecek ancak faiz artışı olması durumunda da zarara sebep olabilecektir.

Tablo 24: Varlık ve Yükümlülüklerin Faiz Yapısı (Temmuz 2005) (%)

		AKTİF			PASİF		
		Sabit Faizli	Değişken Faizli	Diğer	Sabit Faizli	Değişken Faizli	Diğer
Kamu	TP	43	53	5	99	0	1
	YP	60	38	2	88	12	0
Özel	TP	65	17	18	93	0	7
	YP	80	18	2	96	3	1
Kal & yat	TP	83	5	12	59	0	41
	YP	35	64	0	25	72	3
Yabancı	TP	88	6	7	93	2	5
	YP	91	8	1	99	0	1
Sektör	TP	58	31	12	95	0	4
	YP	76	22	2	93	7	1

Kaynak: BDDK

B.2. Yeniden Fiyatlama Tarihine Göre Varlık ve Yükümlülükler Arasındaki Farklar

Yeniden fiyatlandırma tarihine göre varlık ve yükümlülükler arasındaki farkların özkaynaklara oranları incelendiğinde (Tablo 25), Aralık 2004 dönemine kıyasla bu oranların sektör genelinde arttığı görülmektedir. Bu durum sektörün yapısal faiz riskine duyarlılığının arttığını göstermektedir. Duyarlılığın artması, olumsuz faiz değişimlerinde sektörün maruz kalacağı zararın, olumlu faiz değişimlerinde ise elde edeceği kârların daha fazla olması sonucunu doğuracaktır.

Tablo 25: Yeniden Fiyatlama Tarihine Göre Varlık-Yükümlülük Arasındaki Fark (Özkaynağa Oranla, %)

Grup	Para Cinsi	Ara.04					Tem.05				
		1 Ay	1-3 Ay	3-6 Ay	6-12 Ay	12+ Ay	1 Ay	1-3 Ay	3-6 Ay	6-12 Ay	12+ Ay
Kamu	TP	119	-141	45	55	5	36	-107	51	64	40
	YP	-37	-44	12	7	46	-43	-34	6	-2	55
Özel	TP	-73	16	7	35	63	-100	24	20	43	66
	YP	-101	-6	24	12	61	-111	1	35	2	61
Kal&yat	TP	12	10	17	9	5	7	12	17	11	3
	YP	-1	-10	1	9	11	-9	1	-3	7	15
Yabancı	TP	-20	-8	23	41	61	-25	-2	14	37	70
	YP	-86	3	14	39	23	-106	9	29	5	52
Sektör	TP	-17	-21	17	37	43	-53	-7	26	43	53
	YP	-74	-15	18	12	50	-84	-6	23	2	54

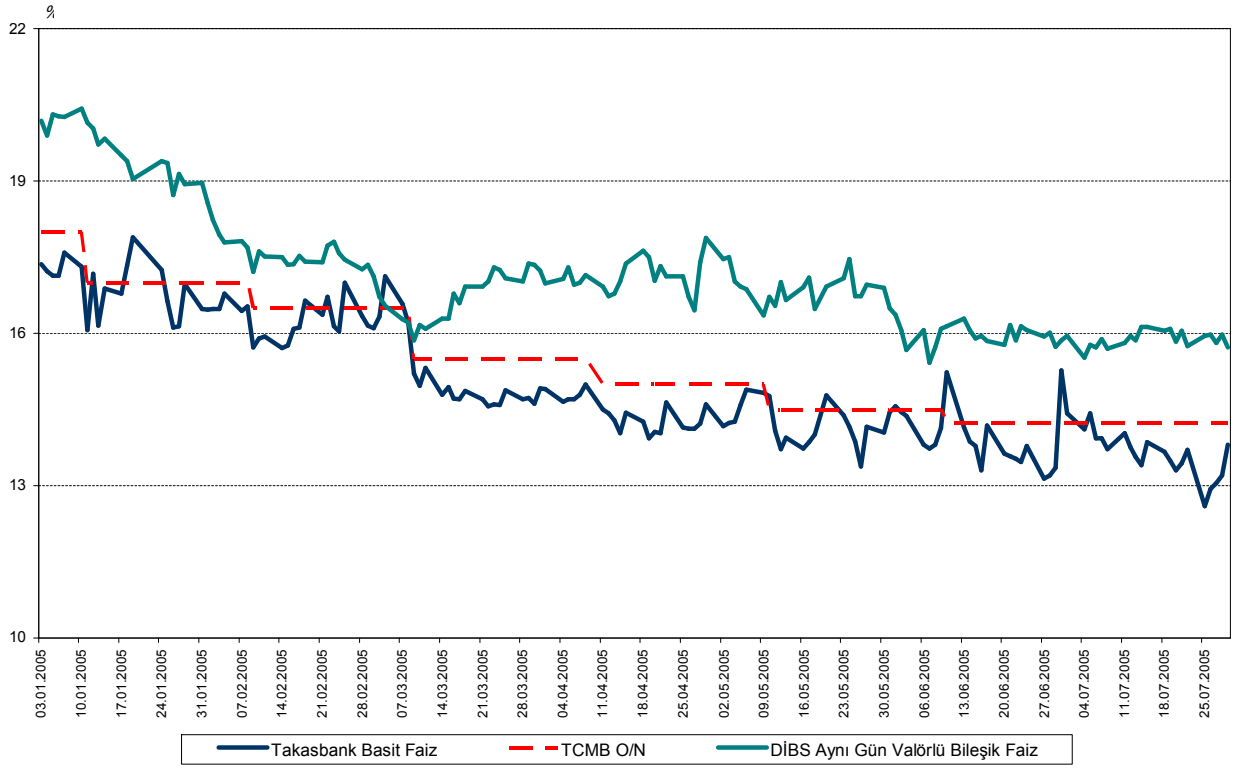
Kaynak: BDDK

C. RİSK FAKTÖRLERİNİN GELİŞİMİ

C.1. Faiz Oranlarının Gelişimi

Yapısal faiz oranı riski için temel risk faktörleri TP ve YP faiz oranlarıdır. TP faiz oranlarının gelişimi incelendiğinde (Grafik 15), son yıllarda görülen düşüş trendinin 2005 yılında da devam ettiği ve Ocak-Temmuz 2005 döneminde 3,5-4,0 puan azalarak %13-%15 aralığına gerilediği görülmektedir. Bu husus, kısa vadelerde faiz açığı ile çalışan sektörün kârlılığını artıcı bir etki yapmıştır.

Grafik 15: Faiz Oranlarının Gelişimi

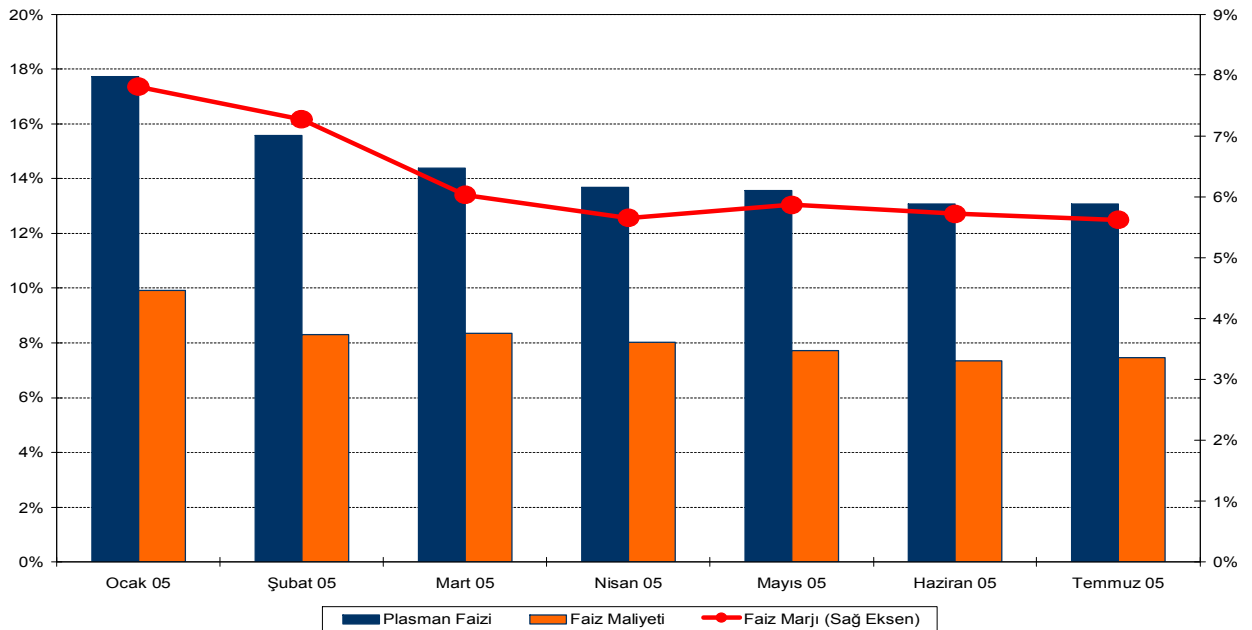


Kaynak: BDDK-TCMB-İMKB-Takasbank

C.2. Faiz Marjı ve Bileşenlerinin Gelişimi

Faiz marjı ve bileşenlerinin gelişimi incelendiğinde ise (Grafik 16), Ocak-Temmuz 2005 döneminde ortalama plasman faizinin 4,6 puan azalışla %13,1'e, ortalama faiz maliyeti de 2,5 puan azalışla %7,5'a gerilediği görülmektedir. Bu da faiz marjının %7,8'den %5,6'ya gerilemesine sebep olmuştur.

Grafik 16: Ortalama Düzeltilmiş Plasman Faizi, Düzeltilmiş Faiz Maliyeti ve Faiz Marjının Gelişimi



Kaynak: BDDK

Sektörün faiz açığı ile çalışıyor olmasına rağmen, faizlerdeki düşüşler, ortalama plasman faizinde, ortalama faiz maliyetine göre daha fazla düşüşlere sebep olmuştur. Bunun temel nedenlerinin, 2004 yılı içerisinde faizlerde gerçekleşen 7-8 puanlık düşüşlerin aktif kalemlere gecikmeli olarak yansması ve bankaların Ocak-Temmuz 2005 döneminde elde ettikleri kambiyo kârları olduğu düşünülmektedir.

D. RİSKLİLİK DÜZEYİ

Bu kısımda sektörün maruz kaldığı yapısal faiz oranı riskinin seviyesinin belirlenmesi amacıyla çeşitli senaryo analizleri yapılmaktadır. Analizlerde, bankanın varlık ve yükümlülüklerinin yeniden fiyatlamaya tarihlerine kalan süreler ve ortalama plasman faizi ile kaynak maliyeti veri iken, faiz değişimlerinin banka kârlılığı üzerindeki etkisi hesaplanmaktadır. Hesaplamalarda bankanın varlık ve yükümlülüklerinin faiz duyarlılığının analiz dönemi boyunca değişmediği varsayılmaktadır. Ayrıca analizlerde yeni kaynak girişinin olmadığı varsayılmış ve paranın zaman değeri ihmal edilmiştir. Kullanılan on farklı senaryo ile her bir senaryoda hangi dönem içerisinde hangi faizin (YTL veya YP) ne kadar değiştirildiği Tablo 26’da yer almaktadır. Tabloda yer alan değerler, faizlerde hangi tarihlerde ne kadarlık bir değişimin olduğunu göstermektedir. Örneğin 3 numaralı senaryoda YTL faizler 1 ay sonra 1 puan, 1-3 ay arasındaki dönemde 2 puan, 3-6 ay arasındaki dönemde 3 puan ve 6-12 ay arasındaki dönemde 6 puan artmaktadır.

Tablo 26: Yapısal Faiz Oranı Riskine İlişkin Senaryolar

Senaryolar	YTL Faizlerdeki Değişim (puan)				YP Faizlerdeki Değişim (puan)			
	1 ay	1-3 ay	3-6 ay	6-12 ay	1 ay	1-3 ay	3-6 ay	6-12 ay
Senaryo 1	1,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Senaryo 2	0,00	0,00	0,00	0,00	1,00	0,00	0,00	0,00
Senaryo 3	1,00	2,00	3,00	6,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Senaryo 4	0,00	0,00	0,00	0,00	0,25	0,50	0,75	1,50
Senaryo 5	1,00	1,00	1,00	1,00	0,50	0,50	0,50	0,50
Senaryo 6	10,00	0,00	0,00	0,00	5,00	0,00	0,00	0,00
Senaryo 7	0,00	0,00	10,00	0,00	0,00	0,00	5,00	0,00
Senaryo 8	-1,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Senaryo 9	0,00	0,00	0,00	0,00	-1,00	0,00	0,00	0,00
Senaryo 10	-1,00	-2,00	-3,00	-6,00	-0,25	-0,50	-0,75	-1,50

Yapılan hesaplamalar ile bir yıllık süre içerisinde sektörün kârlılığına yönelik alternatif kazanç ve kayıplar Tablo 27’de yer almaktadır¹². Tabloda yer alan kazanç ve kayıplar, faizlerin 1 yıl boyunca sabit olacağı varsayımı altında ortaya çıkması muhtemel alternatif kazanç ve kayıpları temsil etmektedir. Senaryo sonuçları incelendiğinde, senaryoların Aralık 2004 dönemine göre Temmuz 2005 döneminde, daha yüksek tutarlı sonuçlar doğurduğu görülmektedir. Örneğin 1 puanlık YTL faiz oranı artışını temsil eden Senaryo 1’de ortaya çıkan kayıp tutarı, Aralık 2004 dönemi için 117 milyon YTL iken Temmuz 2005 dönemi için 357 milyon YTL olarak hesaplanmıştır. Benzer şekilde 1 puanlık USD faiz oranı artışını temsil eden Senaryo 2’de ortaya

¹² Tabloda yer alan tutarlar şu şekilde yorumlanmalıdır: Örneğin, YTL faizlerde 1 ay sonra 1 puanlık bir artışın olduğu ve 1 yıl içerisinde başka değişimin olmadığı durumun varsayıldığı 1 numaralı senaryo altında, Temmuz 2005 dönemi için, YTL kalemlerden 357 milyon YTL’lik kayıp elde edilirken; YP faizlerin 1 ay sonra 1 puan arttığı durum olan 2 numaralı senaryoda YP kalemlerden 589 milyon YTL’lik kayıp hesaplanmıştır.

çıkan kayıp tutarları da Aralık 2004 dönemi için 498 milyon YTL iken Temmuz 2005 dönemi için 589 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir. Bu durum faiz açıklarında hem tutar hem de özkaynaklara oran açısından yaşanan artışların doğal bir sonucu olarak değerlendirilmekte ve yapısal faiz oranı riskinin arttığını göstermektedir.

Tablo 27: Yapısal Faiz Oranı Riskine İlişkin Senaryo Sonuçları (Bin YTL)

	Ara.04			Tem.05		
	TL Kalemlerden Kazanç/Kayıp	YP Kalemlerden Kazanç/Kayıp	Toplam Kazanç/Kayıp	TL Kalemlerden Kazanç/Kayıp	YP Kalemlerden Kazanç/Kayıp	Toplam Kazanç/Kayıp
Senaryo 1	-116.789	0	-116.789	-357.401	0	-357.401
Senaryo 2	0	-498.256	-498.256	0	-588.999	-588.999
Senaryo 3	-1.008.498	0	-1.008.498	-2.748.444	0	-2.748.444
Senaryo 4	0	-2.863.530	-2.863.530	0	-3.088.509	-3.088.509
Senaryo 5	-766.366	-1.846.974	-2.613.340	-1.551.311	-1.977.886	-3.529.197
Senaryo 6	-1.167.885	-2.491.278	-3.659.163	-3.574.013	-2.944.997	-6.519.009
Senaryo 7	-4.296.943	-7.078.984	-11.375.927	-6.809.248	-7.026.312	-13.835.560
Senaryo 8	116.789	0	116.789	357.401	0	357.401
Senaryo 9	0	498.256	498.256	0	588.999	588.999
Senaryo 10	1.008.498	2.863.530	3.872.028	2.748.444	3.088.509	5.836.953

Kaynak: BDDK

5. LİKİDİTE RİSKİ

Geniş tanımı ile likidite riski, piyasa likiditesi aksaklıklarından kaynaklanan '*piyasa likiditesi riski*' ile bankanın likidite dengesindeki problemlerden kaynaklanan '*fönlama likiditesi riskini*' de kapsayan bir risktir. Bu tanımda, '*piyasa likiditesi riski*', bankanın pozisyonlarından, zamanında ve kabul edilemez bir düzeyde zarara uğramaksızın çıkamaması dolayısıyla, bankanın mevcut veya gelecekteki gelir veya sermayesinin azalması riskini ifade etmektedir. '*Fönlama likiditesi riski*' ise yükümlülükler ile varlıklar arasındaki likidite dengesizlikleri sebebiyle, bankanın yükümlülüklerini zamanında ve kabul edilemez bir düzeyde zarara uğramaksızın yerine getirememesi dolayısıyla, bankanın mevcut veya gelecekteki gelir veya sermayesinin azalması riskidir. Raporun bu kısmında, bankacılık sisteminin Temmuz 2005 tarihi itibarıyla maruz kaldığı *fönlama likiditesi riski*¹³ analiz edilecektir.

Bu çerçevede ilerleyen bölümlerde, likidite riski açısından matrah konumunda olan likidite açıklarındaki¹⁴ gelişmeler ile pozisyonların vade dilimleri ve para cinsleri açısından dağılımları, vade dilimleri itibarıyla fönlama yapısı ve oransal likidite açıkları incelenecek, likidite riski faktörlerine ilişkin değerlendirmelerin ardından da çeşitli senaryo analizleri yapılacaktır.

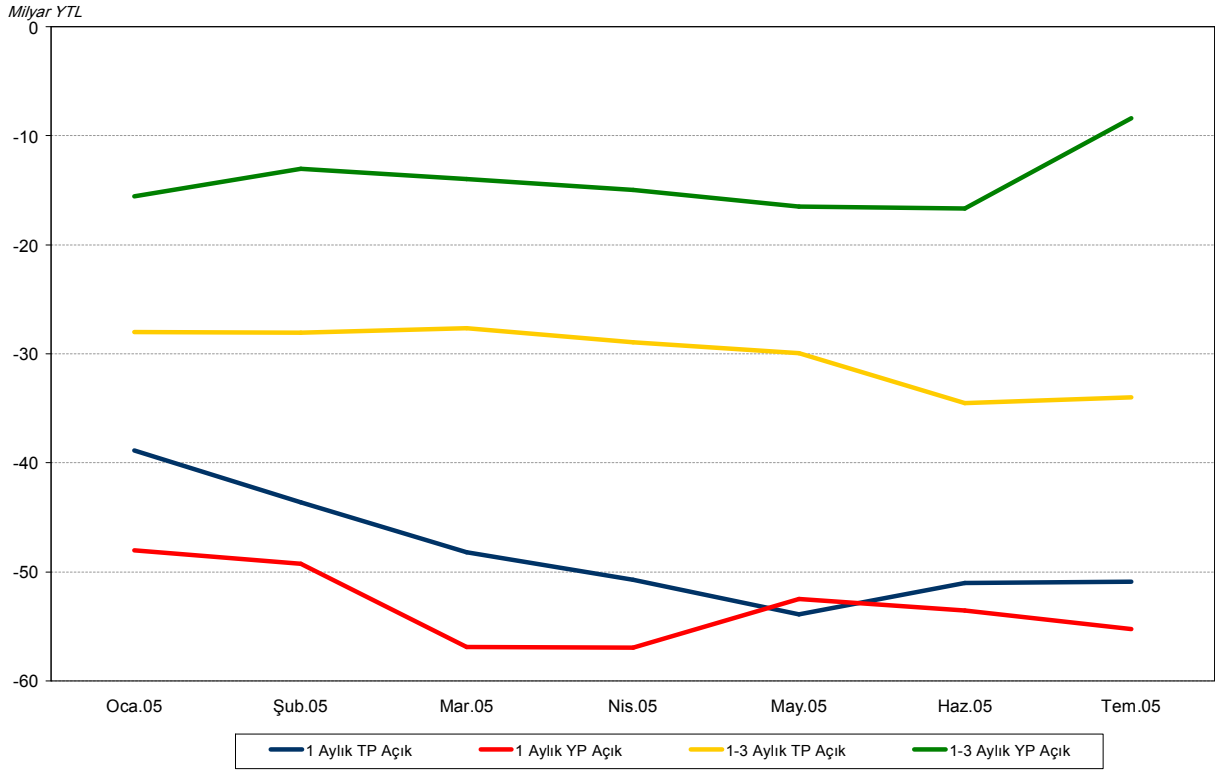
A. RİSKE MARUZ POZİSYON TUTARI

Likidite riski açısından matrah konumunda olan tutarlar likidite açıklarıdır. Bu açıkların gelişimi incelendiğinde (Grafik 17), açıkların incelenen dönem içerisinde genelde arttığı görülmektedir. TP cinsinden açıklar 1 aylık vadede 12 milyar YTL artışla -51 milyar YTL'ye, 1-3 aylık vadede de 6 milyar YTL artışla -34 milyar YTL'ye ulaşmıştır. YP kalemlerde ise 1 aylık vadede 7 milyar YTL artışla -55 milyar YTL'ye ulaşırken, 1-3 aylık vadede ise 7 milyar YTL azalışla -8,4 milyar YTL'ye gerilemiştir. TP açıkların artmasına, temel olarak kısa vadeli (3 aydan az) TP mevduattaki yaklaşık 22 milyar YTL'lik artış sebep olmuştur. YP kalemlerde 1 aylık vadedeki artış piyasalardan YP alacaklardaki azalma ve yurtdışından sağlanan YP kredilerdeki artıştan; 1-2 aylık YP açıktaki azalma ise bu vade dilimindeki menkul kıymetlerin artmasından kaynaklanmaktadır. Likidite açıklarının artıyor olması likidite riskini artırıcı bir unsur olarak değerlendirilmektedir.

¹³ İlerleyen paragraflarda 'likidite riski' ifadesi 'fönlama likiditesi riski' anlamında kullanılmaktadır.

¹⁴ Likidite açığı, ilgili vade diliminde vadesi dolan varlıklar ile yükümlülükler arasındaki fark olarak tanımlanmaktadır.

Grafik 17:Likidite Açıklarının Gelişimi



Kaynak: BDDK

B. RİSK FAKTÖRLERİNE DUYARLILIK

B.1. Likidite Yeterliliği Temel Göstergeleri

Pozisyonların likidite riski faktörlerine duyarlılığının incelenmesinde, pozisyonların para cinsi dağılımları, her bir para cinsinde varlıkların yükümlülükleri karşılama oranı ve likidite açıklarının oransal boyutu önem arz etmektedir. Söz konusu veriler Tablo 28’de yer almaktadır.

Tabloda yer alan veriler incelendiğinde, tüm vade dilimlerinde hem varlıklar hem de yükümlülükler içerisinde YTL ve EUR cinsi pozisyonların oranının arttığı, USD cinsi pozisyonların oranının ise azaldığı görülmektedir. Varlıkların yükümlülükleri karşılama oranı ise 1 aya kadarlık vade diliminde 1 puan azalarak %44,1’e gerilemiş, diğer vade dilimlerinde ise yaklaşık 1,5 puan artış göstermiştir. Bu çerçevede oransal likidite açıkları da 1 aya kadarlık vade diliminde 1 puanlık artış ile -%55,9’a çıkarken, 3 aya kadarlık kümülatif oran 1,5 puan azalış ile -%55,7’ye, 6 aya kadarlık kümülatif oran da 2,3 puan azalış ile -%48,2’ye gerilemiştir.

Tablo 28: Bankacılık Sektörü İçin Çeşitli Vade Dilimlerinde Kümülatif Likidite Seviyeleri

BİR AYA KADAR VADELİ										
Para Cinsi	Varlıkların Para Cinsi Dağılımı (%)		Yükümlülüklerin Para Cinsi Dağılımı (%)		Varlıklar / Yükümlülükler (%)		Oransal Likidite Açığı* (%)		Likidite Açığı (milyon YTL)	
	Ara.04	Tem.05	Ara.04	Tem.05	Ara.04	Tem.05	Ara.04	Tem.05	Ara.04	Tem.05
TRL	49,8	52,3	46,5	49,9	48,3	46,2	-24,0	-26,8	-39.168	-50.912
USD	25,6	22,0	35,6	32,2	32,4	30,1	-24,1	-22,5	-39.238	-42.807
EUR	18,3	22,1	15,0	16,0	55,1	60,6	-6,7	-6,3	-10.941	-11.989
Diğer	6,3	3,7	2,9	1,9	97,3	87,7	-0,1	-0,2	-129	-432
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	45,1	44,1	-54,9	-55,9	-89.476	-106.140

ÜÇ AYA KADAR VADELİ										
Para Cinsi	Varlıkların Para Cinsi Dağılımı (%)		Yükümlülüklerin Para Cinsi Dağılımı (%)		Varlıklar / Yükümlülükler (%)		Oransal Likidite Açığı* (%)		Likidite Açığı (milyon YTL)	
	Ara.04	Tem.05	Ara.04	Tem.05	Ara.04	Tem.05	Ara.04	Tem.05	Ara.04	Tem.05
TRL	51,0	52,7	51,4	55,2	42,5	42,3	-29,6	-31,9	-69.275	-84.926
USD	25,5	25,2	32,1	28,7	34,1	38,7	-21,1	-17,6	-49.514	-46.904
EUR	18,2	18,8	14,1	14,4	55,4	57,7	-6,3	-6,1	-14.675	-16.259
Diğer	5,3	3,4	2,5	1,7	92,6	90,1	-0,2	-0,2	-426	-435
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	42,8	44,3	-57,2	-55,7	-133.890	-148.524

ALTI AYA KADAR VADELİ										
Para Cinsi	Varlıkların Para Cinsi Dağılımı (%)		Yükümlülüklerin Para Cinsi Dağılımı (%)		Varlıklar / Yükümlülükler (%)		Oransal Likidite Açığı* (%)		Likidite Açığı (milyon YTL)	
	Ara.04	Tem.05	Ara.04	Tem.05	Ara.04	Tem.05	Ara.04	Tem.05	Ara.04	Tem.05
TRL	51,5	55,7	50,5	53,5	50,5	54,0	-25,0	-24,6	-63.933	-72.501
USD	27,5	24,9	32,9	30,6	41,4	42,2	-19,3	-17,7	-49.312	-51.960
EUR	16,5	16,5	14,2	14,2	57,6	60,3	-6,0	-5,7	-15.366	-16.621
Diğer	4,5	2,8	2,4	1,7	93,1	88,4	-0,2	-0,2	-423	-566
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	49,5	51,8	-50,5	-48,2	-129.035	-141.648

* Her bir vade diliminde, ilgili para cinsinden likidite açığının o vade dilimindeki toplam yükümlülüklerle oranlanması şeklinde hesaplanmıştır.

Kaynak: BDDK

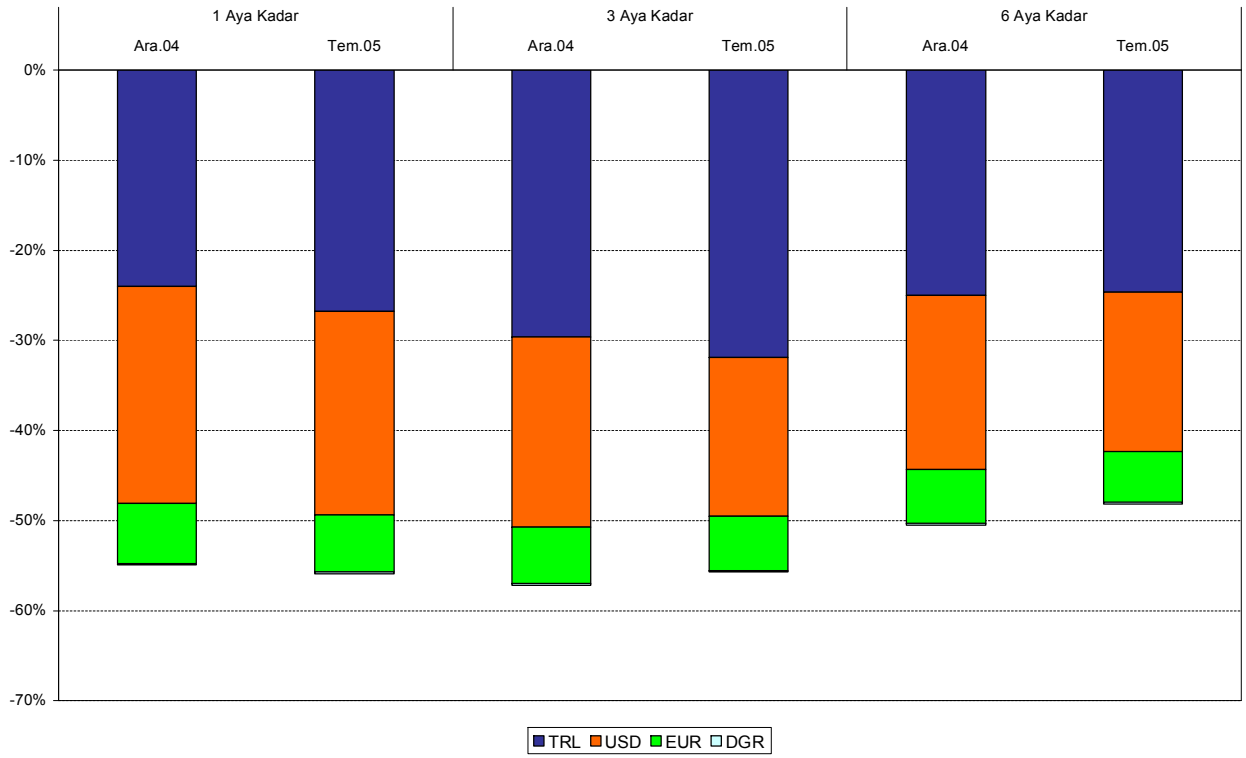
B.2. Para Cinsleri Bazında Oransal Likidite Açıkları

İncelenen dönemde likidite açıklarında görülen artışlar, yükümlülüklerdeki artışlar sebebiyle, oransal likidite açıklarına aynı ölçüde yansımamıştır. Bu çerçevede, vade dilimlerine ilişkin oransal açıklarda, genelde YTL cinsi açığın büyümesinden kaynaklanan artışlar gerçekleşmiştir (Grafik 18). Ayrıca önceki dönemlerde olduğu gibi, oransal açığın önemli bir bölümü YTL ve USD para cinslerinden kaynaklanmıştır. Oransal açıkların artması likidite riski açısından olumsuz bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

B.3. Banka Grupları Bazında Oransal Likidite Açıkları

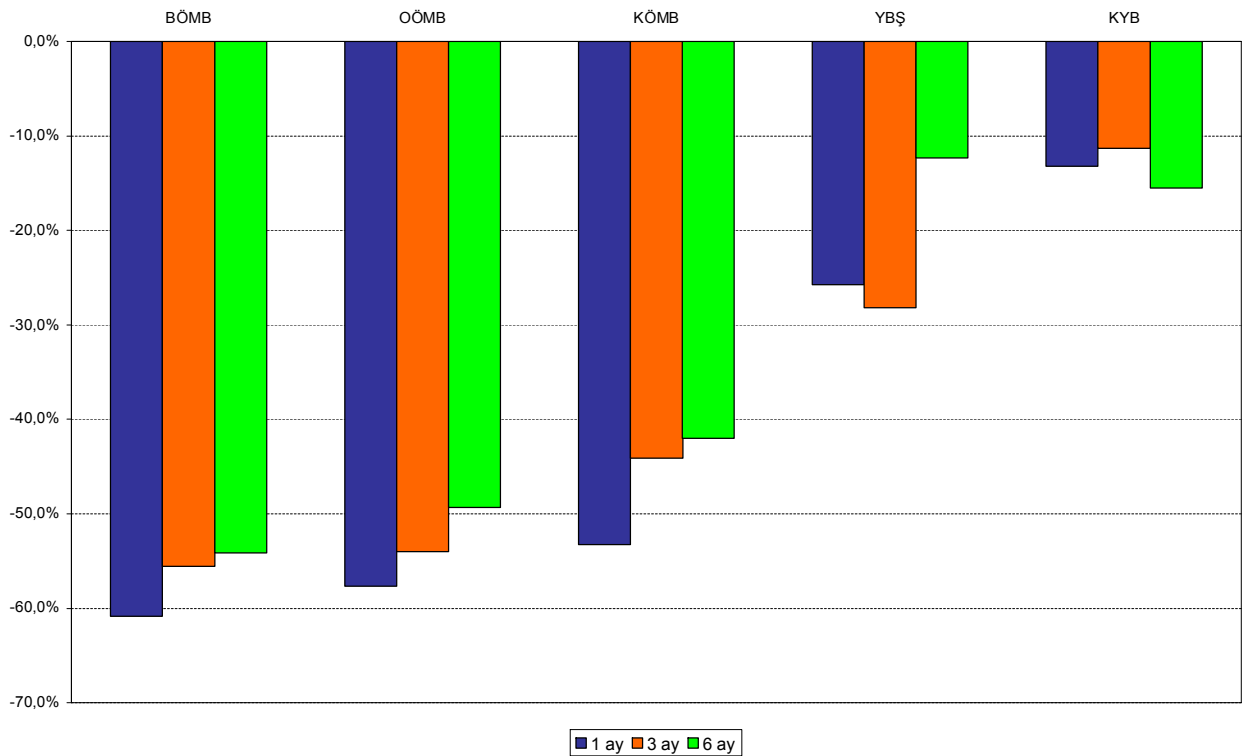
Banka grupları itibarıyla oransal likidite açıkları incelendiğinde ise (Grafik 19), mevduat bankalarının mevduatın kısa vadesine bağlı olarak en yüksek açık oranına sahip olduğu, ayrıca ölçek arttıkça oransal açığın da arttığı görülmektedir. Diğer taraftan, tüm banka gruplarında vade aralığı arttıkça oransal açığın azaldığı görülmektedir.

Grafik 18: Para Cinsleri Bazında Oransal Likidite Açıkları



Kaynak: BDDK

Grafik 19: Gruplar ve Vade Dilimleri İtibarıyla Kümülatif Oransal Likidite Açıkları (Temmuz 2005)*



* Bankalar, mevduat tutarı 5 milyar USD'den fazla olan mevduat bankaları (Büyük Ölçekli Mevduat Bankaları - BÖMB), mevduat tutarı 1-5 milyar USD arasında olan mevduat bankaları (Orta Ölçekli Mevduat Bankaları - OÖMB), mevduat tutarı 1 milyar USD'den az olan mevduat bankaları (Küçük Ölçekli Mevduat Bankaları - KÖMB), yabancı banka şubeleri (YBŞ) ve mevduat toplama yetkisi bulunmayan kalkınma ve yatırım bankaları (KYB) olarak sınıflandırılmıştır.

Kaynak: BDDK

B.4. Seçilmiş Likit Varlık ve Ödeme Yükümlülüklerinin Oransal Payları

Seçilmiş varlık ve yükümlülüklerin vade dilimleri içerisindeki oransal payları incelendiğinde (Tablo 29), 1 aya kadar vadeli kalemlerde yükümlülük bileşenlerinin paylarında önemli bir değişiklik olmazken, varlıklar arasında kredilerin payının arttığı, piyasalardan alacaklar, menkul kıymetler ve türev işlemlerin payının ise azaldığı görülmüştür. Diğer taraftan, 1-3 ay arasında kredilerin payındaki azalışa karşın menkul kıymetlerin payında artış; 3-6 ay arasında ise varlıklar arasında krediler ve menkul kıymetlerin, yükümlülükler arasında da mevduat ve piyasalara borçların payında artış görülmektedir.

Tablo 29: Seçilmiş Likit Varlık ve Ödeme Yükümlülüklerinin Oransal Payları (Temmuz 2005) (%)

	1 Aya Kadar Vadeli	1-3 Ay Arası Vadeli	3-6 Ay Arası Vadeli
Varlıklar	100,0	100,0	100,0
Piyasalar	28,8	3,5	2,5
Krediler	31,3	52,3	48,7
Menkul Kıymetler*	3,2	23,5	33,5
Diğer Bilanço İçi	20,7	5,1	5,4
Türevler	16,0	15,6	9,9
Yükümlülükler	100,0	100,0	100,0
Mevduat	64,6	82,4	45,1
Piyasalar	11,4	6,0	26,5
Diğer Bilanço İçi	3,5	1,1	1,3
Gayri Nakdi Krediler	12,2	3,9	12,4
Türevler	8,3	6,5	14,7

*Alım-satım amaçlı, satılmaya hazır ve vadeye kadar elde tutulacak menkul kıymetler.

Kaynak: BDDK

B.5. Seçilmiş Kalemlerin Vade Dilimleri İtibarıyla Dağılımı

Seçilmiş kalemlerin vade dilimleri itibarıyla dağılımı incelendiğinde (Tablo 30), sektörün piyasalardan alacaklarının genelde çok kısa vadeli olmasına karşın sektörün yabancı piyasalardan görece olarak daha uzun vadeli fon sağladığı görülmektedir. Sektörde krediler tüm vade dilimlerine birbirine yakın oranlar ile dağılmış durumda olup, Aralık 2004 dönemine kıyasla 1 yıldan uzun vadeli kredilerin payı 2,6 puan artışla %33,9'a ulaşmıştır. Menkul kıymetler genelde uzun vadelerde, mevduat ise genelde kısa vadelerde yoğunlaşmaktadır ve bu yoğunlaşma Aralık 2004 dönemine kıyasla artış göstermiştir.

Tablo 30: Seçilmiş Kalemlerin Vade Dilimleri İtibarıyla Dağılımı (Temmuz 2005) (%)

KALEMLER	1 Aya Kadar	1-3 Ay Arası	3-6 Ay Arası	6-12 Ay Arası	1 Yıldan Fazla	Toplam
Piyasalardan Alacaklar	87,1	4,3	3,1	1,5	4,0	100,0
Krediler	21,9	14,8	13,9	15,5	33,9	100,0
Menkul Kıymetler*	2,1	6,1	8,8	16,0	67,0	100,0
Türevler (aktif nitelikli)	50,8	19,9	12,7	8,5	8,1	100,0
Mevduat	59,0	30,3	6,0	2,6	2,2	100,0
Piyasalara Borçlar	38,8	8,2	13,1	13,3	26,5	100,0
Türevler (pasif nitelikli)	52,7	16,7	13,6	8,6	8,4	100,0

*Alım-satım amaçlı, satılmaya hazır ve vadeye kadar elde tutulacak menkul kıymetler.

Kaynak: BDDK

B.6. Yabancı Para Likidite Dengesi

Bankacılık sektörünün gruplar bazında YP likidite dengesi incelendiğinde (Tablo 31), 1 aylık vadede OÖMB'nin açığının yaklaşık 5 milyar YTL arttığı, BÖMB ve KÖMB'nin açıklarının ise yaklaşık 400 milyon YTL azaldığı görülmektedir. Aynı vade diliminde, toplamda, varlıkların yükümlülükleri karşılama oranı ise yaklaşık 3 puan artışla %42'ye yükselmiş, oransal likidite açığı da yaklaşık 3 puan azalışla -%58'e gerilemiştir. Ayrıca 3 aylık ve 6 aylık kümülatif vadelerde de benzer şekilde varlıkların yükümlülükleri karşılama oranlarında 7,0 ve 3,7 puanlık artışlar, oransal likidite açıklarında da 6,9 ve 3,7 puanlık azalışlar ortaya çıkmıştır. YP likidite dengesinde 'oransal' anlamda ortaya çıkan bu olumlu gelişmeler, YP likidite riskinin de 'üstlenilen pozisyonlara oranla' azaldığını ifade etmektedir. Ancak hiç şüphesiz 'tutar' olarak YP likidite riskinin boyutu, likidite açıkları ile doğru orantılıdır.

Tablo 31: Gruplar İtibarıyla YP Likidite Dengesi (Kümülatif) (Temmuz 2005)

Banka Grupları	1 Ay			3 Ay (Kümülatif)			6 Ay (Kümülatif)			12 Ay (Kümülatif)		
	Likidite Açığı (Mil YTL)	Var/Yük (%)	Oransal Açık (%)	Likidite Açığı (Mil YTL)	Var/Yük (%)	Oransal Açık (%)	Likidite Açığı (Mil YTL)	Var/Yük (%)	Oransal Açık (%)	Likidite Açığı (Mil YTL)	Var/Yük (%)	Oransal Açık (%)
BÖMB	-33.259	39,2	-60,8	-39.663	44,5	-55,5	-44.504	45,9	-54,1	-47.259	48,8	-51,2
OÖMB	-18.421	42,4	-57,6	-20.094	46,0	-54,0	-20.846	50,7	-49,3	-20.948	54,3	-45,7
KÖMB	-2.933	46,8	-53,2	-2.968	55,9	-44,1	-3.175	58,0	-42,0	-3.877	54,6	-45,4
KYB	-443	74,3	-25,7	-697	71,9	-28,1	-340	87,7	-12,3	-538	85,0	-15,0
YBŞ	-172	86,8	-13,2	-177	88,7	-11,3	-282	84,5	-15,5	-229	88,4	-11,6
Toplam	-55.228	42,0	-58,0	-63.598	46,7	-53,3	-69.148	49,4	-50,6	-72.851	52,2	-47,8

Kaynak: BDDK

C. RİSK FAKTÖRLERİNİN GELİŞİMİ

Likidite riski bankanın varlık ve yükümlülükleri arasındaki likidite dengesine bağlı olduğu için, likidite riskine ilişkin risk faktörleri, varlık ve yükümlülüklerin tutarlarını etkileyen tüm risk faktörlerinden oluşmaktadır. Bu çerçevede, varlıkların fiyatlarını etkileyen çeşitli risk faktörleri (ör. piyasa riski faktörleri), varlıkların tahsil kabiliyetini etkileyen çeşitli risk faktörleri (ör. kredi riski faktörleri), yükümlülüklerin talep edilme oranlarını etkileyen çeşitli risk faktörleri (ör. vadesiz mevduatların talep edilme oranları) gibi risk faktörleri aynı zamanda birer likidite riski faktörüdür. Bu faktörlerden bazıları daha önceki kısımlarda açıklanmış olup, bazılarının ilişkin ise halihazırda yeterli veri bulunmamaktadır.

D. RİSKLİLİK DÜZEYİ

Likidite ile ilgili olarak bu kısma kadar yapılmış olan tüm analizler, kalemlerin sözleşmelerle belirlenmiş tutar ve vadeleri veri alınarak yapılmış analizlerdir. Esasen bankaların gerçek likidite seviyesinin belirlenmesinde menkul kıymet, mevduat, kredi gibi kalemlerin sözleşmeye dayalı vadeleri değil efektif olarak bu kalemlerin hangi uzunlukta bankanın bilançosunda yer aldığını gösteren *davranışsal vadeleri* önemli olmaktadır. Yukarıdaki analizler davranışsal sürelerin belirlenmesindeki zorluk nedeniyle sözleşmeye dayalı vadeler esas alınarak yapılmış olup aksi durumda varılmış olunan sonuçlar önemli ölçüde değişebilecektir. Örneğin, alım-satım amaçlı ve satılmaya hazır menkul kıymetlerin vadesi uzun olsa bile kısa süre içerisinde elden çıkarılabilecek olması, vadesiz mevduatların etkin vadelerinin 1 ayın üzerinde olması veya gayri nakdi kredilerin

tamamının nakde dönüşmemesi, vadesi dolan mevduatların yenilenmesi gibi hususlar, bankaların likidite seviyelerini önemli ölçüde etkileyebilmektedir.

Bu çerçevede, bu kısımda, sektörün likidite seviyesini belirleyen en önemli kalemler olan aktifte ticari portföydeki menkul kıymetlerin ve pasifte mevduatın davranışsal vadelerine ilişkin senaryoların oransal likidite açığı üzerine etkisi incelenecektir. Bu çerçevede, vadesiz mevduatların ne kadarının davranışsal vadesinin bir aydan daha uzun olduğu, ticari portföyde yer alan ve vadesine kalan süre bir aydan daha uzun olan menkul kıymetlerin ise ne kadarının ikinci el piyasada satılabileceğine yönelik 10’ar farklı senaryonun sektörün oransal likidite açığı üzerine etkileri Tablo 32 ve Tablo 33’te yer almaktadır.

Tablo 32: Çeşitli Senaryolar İçin Oransal Likidite Açıkları (Aralık 2004) (%)

Ara.04		Vadesiz Mevduatın Ne Kadarı 1 Aydan Daha Uzun Vadeli									
		10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	100%
Ticari Portföyde Vadesi 1 Aydan Daha Uzun Olan Menkul Kıymetlerin Ne Kadarı İkinciel Piyasada Nakde Çevrilebilir	10%	-49	-48	-47	-45	-44	-42	-40	-38	-36	-34
	20%	-45	-44	-42	-41	-39	-37	-35	-33	-31	-29
	30%	-41	-39	-38	-36	-34	-32	-30	-28	-26	-23
	40%	-37	-35	-33	-31	-29	-27	-25	-23	-20	-18
	50%	-32	-31	-29	-27	-25	-22	-20	-18	-15	-12
	60%	-28	-26	-24	-22	-20	-18	-15	-12	-10	-7
	70%	-24	-22	-20	-18	-15	-13	-10	-7	-4	-1
	80%	-20	-17	-15	-13	-10	-8	-5	-2	1	4
	90%	-15	-13	-11	-8	-6	-3	0	3	7	10
	100%	-11	-9	-6	-4	-1	2	5	8	12	16

Kaynak: BDDK

Tablo 33: Çeşitli Senaryolar İçin Oransal Likidite Açıkları (Temmuz 2005) (%)

Tem.05		Vadesiz Mevduatın Ne Kadarı 1 Aydan Daha Uzun Vadeli									
		10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	100%
Ticari Portföyde Vadesi 1 Aydan Daha Uzun Olan Menkul Kıymetlerin Ne Kadarı İkinciel Piyasada Nakde Çevrilebilir	10%	-51	-50	-48	-47	-46	-45	-43	-42	-40	-39
	20%	-46	-45	-44	-43	-41	-40	-38	-37	-35	-33
	30%	-42	-41	-39	-38	-36	-35	-33	-32	-30	-28
	40%	-38	-36	-35	-33	-32	-30	-28	-26	-25	-23
	50%	-33	-32	-30	-29	-27	-25	-23	-21	-19	-17
	60%	-29	-28	-26	-24	-22	-20	-18	-16	-14	-12
	70%	-25	-23	-21	-20	-18	-16	-13	-11	-9	-6
	80%	-20	-19	-17	-15	-13	-11	-9	-6	-4	-1
	90%	-16	-14	-12	-10	-8	-6	-4	-1	2	4
	100%	-12	-10	-8	-6	-3	-1	1	4	7	10

Kaynak: BDDK

Tablolarda yer alan sonuçlar incelendiğinde, Temmuz 2005 dönemi oransal likidite açığı, Aralık 2004 dönemine kıyasla daha fazla olduğu için, tüm senaryolarda Temmuz 2005 dönemi sonuçlarının daha olumsuz (daha fazla açık veya daha düşük pozitif oran) olduğu görülmektedir. Örneğin senaryo seti içerisindeki en kötü durumu yansıtan vadesiz mevduatın %10’unun 1 aydan daha uzun süre bankadan talep edilmeyeceği ve ticari portföyde vadesi 1 aydan daha uzun olan menkul kıymetlerin %10’unun ikinci el piyasada kolaylıkla nakde dönüştürülebileceği varsayımını içeren senaryoların¹⁵ sonuçları incelendiğinde, bahsi geçen

¹⁵ Tablo 33 ve Tablo 34’ün sol üst köşesindeki sonuçlar.

varsayımlar altında Aralık 2004 döneminde -%49 olarak hesaplanan oransal likidite açığı Temmuz 2005 döneminde -%51 olarak hesaplanmıştır. Benzer şekilde en iyi senaryo olan, ticari portföyün tamamının likit olduğu ve vadesiz mevduatın tamamının 1 aydan daha uzun bir süre sonra bankadan talep edileceği varsayımı altında hesaplanan oransal açıklar, Aralık 2004 dönemi için %16 iken Temmuz 2005 döneminde %10 seviyesine gerilemiştir.

Ayrıca senaryolardaki iki oranın her %10'luk değeri için (%10 ve %10, %20 ve %20 gibi), oransal likidite açığı yaklaşık 6 puan azalmaktadır. Diğer taraftan, menkul kıymetlere ilişkin senaryoların etkisi, mevduata yönelik senaryoların etkisinden daha fazladır. Bunun nedenleri, menkul kıymetlerin büyük çoğunluğunun 1 aydan uzun vadeli olması ve Aralık 2004-Temmuz 2005 döneminde 1 aydan uzun vadeli menkul kıymetlerdeki artışın, vadesiz mevduattaki artıştan daha fazla olmasıdır. Senaryoların Aralık 2004 dönemine göre daha kötü sonuçlar doğurması, iki dönem arasında likidite riskinin (incelenen boyut ile sınırlı olmak üzere) arttığı anlamına gelmektedir.

6. SONUÇ

Bu bölümde, rapor içerisinde çeşitli risklere yönelik olarak yapılan değerlendirmeler özetlenmektedir.

5.1. Kredi Riski

Rapor içerisinde kredi riskine ilişkin olarak yapılan analizler birlikte değerlendirildiğinde, kredi portföyünün artış gösterdiği, buna karşın portföyde çeşitli açılardan gözlemlenen yoğunlaşmaların azaldığı ve takibe dönüşüm oranlarının düştüğü, bu gelişmelerin bir sonucu olarak da nihai kredi riskinin azaldığı görülmektedir. Bu kapsamda aşağıdaki tespitleri yapmak mümkündür.

Ekonomideki olumlu gelişmelere paralel olarak, krediler portföyünün toplam tutarının ve aktif içerisindeki payının arttığı ve artışın önemli bir kısmının bireysel nitelikli kredilerdeki artıştan kaynaklandığı görülmektedir. Bu husus, bankaların maruz kaldıkları kredi riskinin matrahını da artırmaktadır. Ayrıca bankaların yeni alanlardaki kredilendirme faaliyetlerine ilişkin risk yönetimi uygulamalarının etkinliğinin, ilerleyen dönemlerde sektörün kredi tahsilatındaki başarısını önemli ölçüde etkileyebileceği öngörülmektedir.

İncelenen dönemde kredilerin ortalama vadesi uzamış ve TP kredilerin toplam krediler içerisindeki payı artmıştır. Kredi riski açısından değerlendirildiğinde, kredilerde vadelerin uzaması, diğer koşullar aynı iken, kredi riskini artırıcı, TP kredilerin payının artması ise kredi riskini azaltıcı bir unsurdur. Diğer taraftan bankaların müşterileri tarafından üstlenilen kur riski dolayısıyla maruz kaldıkları kredi riski de önem arz etmektedir. Analizin yapıldığı dönemde bireysel nitelikli kredilerdeki artıştan dolayı 50 bin YTL'den küçük kredilerde önemli artışlar yaşanmıştır. Portföyde kredi büyüklüğü açısından yaşanan yoğunlaşmaların azalması olumlu bir gelişme olarak kabul edilmekle birlikte kredilerin bu şekilde tabana yayılmasının kredi riskine nihai etkisinin, yeni kredi açılan tarafların kredi kalitesine de bağlı olacağı değerlendirilmektedir. Krediler içerisinde tüketici kredilerinin (bireysel krediler ve kredi kartları) oransal payı artmıştır. Tüketici kredilerinin takibe dönüşüm oranları genellikle diğer kredilere göre daha düşük seviyelerde gerçekleşmektedir. Bu husus, toplam kredi riskini azaltıcı bir etki yapmaktadır. Ancak burada tüketici kredilerindeki hızlı artışa paralel olarak, bankaların bu kredilere ilişkin risk yönetimi faaliyetlerinin etkinliğinin düşmesi veya risklilik düzeyi yüksek müşterilere yönelmeleri, kredi riskini olumsuz etkileyebilecektir. Ayrıca tüketici kredilerinde risk daha fazla müşteriye yayılmaktadır ve özellikle konut ve otomobil kredilerinde teminat kalitesi oldukça yüksektir. Son olarak, tüketici kredileri içinde konut kredilerindeki önemli artış, vadenin uzaması sebebiyle, kredi riskini artırabilecektir. Aralık 2004 - Temmuz 2005 dönemleri arasında sanayi ve hizmetler sektörüne kullandırılan kredilerin oransal payı artarken diğer iki sektörün payında azalma meydana gelmiştir. Nakdi kredilerin toplam tutarları, 2004 yılı sonuna göre ortalama %23,6 oranında artış göstermiş, sanayi ve hizmetler sektörlerindeki artışlar da bu ortalamanın üzerinde gerçekleşmiştir. Tahsili gecikmiş alacaklar (TGA) içerisinde en yüksek paya sahip dört alt sektöre kullandırılan nakdi kredilerin toplam nakdi krediler içerisindeki payı azalmış ve bu durum, diğer koşullar aynıyken, kredi riskini azaltıcı bir gelişme olarak değerlendirilmiştir. TGA'ların teminatlandırılma oranı da incelenen dönem içerisinde azalma göstermiştir. Takibe intikal eden kredilerde teminatlandırmanın düşük olması bu kredilerden ileride elde edilebilecek tahsilatları da sınırlı tutabilecektir. Ancak TGA'lar için yüksek oranda karşılık ayrılması, bu krediler dolayısıyla ortaya çıkabilecek ilave zararları asgariye indirmektedir.

Takibe dönüşüm oranlarında 2003 yılından itibaren görülen azalış trendi Aralık 2004 - Temmuz 2005 döneminde de devam etmiştir. Bu çerçevede, takibe dönüşüm oranları ise tarım ve

sanayi sektöründe Aralık 2004 dönemine göre azalış gösterirken hizmetler sektöründe aynı kalmış ve tüm sektörler için ortalama takibe dönüşüm oranı Aralık 2004'te %6,0 iken Temmuz 2005'te %5,4'e gerilemiştir.

Kredi riskine ilişkin takibe dönüşüm senaryolarına ilişkin sonuçlar incelendiğinde nakdi kredilerdeki %1'lik bir takibe dönüşmenin 986 milyon YTL zarara sebep olabileceği ve SYR oranını 0,49 puan azaltabileceği görülmektedir. Gayri nakdi kredilerde %1'lik takibe dönüşüm ise 367 milyon YTL'lik zarara sebep olabilmekte ve SYR oranını 0,18 puan azaltabilmektedir. Ayrıca iki dönem arasında nakdi kredilerde görülen artışa paralel olarak, nakdi kredilere ilişkin senaryolar Temmuz 2005 döneminde Aralık 2004 dönemine göre daha yüksek tutarlı zarar ile sonuçlanırken, gayri nakdi kredilere ilişkin senaryolarda ise tam tersi bir gelişme görülmektedir.

5.2. Piyasa Riski

Piyasa riskine ilişkin gelişmeler incelendiğinde, faiz oranı, hisse senedi ve kur riskleri açısından portföy büyüklüklerinin arttığı, buna karşın risk faktörlerindeki oynaklıkların azaldığı görülmektedir. Bu gelişmelerin bir sonucu olarak da sektör geneli için hesaplanan VaR tutarları azalmıştır. Bu kapsamda aşağıdaki tespitleri yapmak mümkündür.

5.2.1. Faiz Oranı Riski

Ticari portföy ve türev işlemler, incelenen dönem içerisinde artış göstermiş olup, bu durum faiz oranı riskini artırıcı bir etki yapmıştır.

Alım-satım amacıyla elde bulundurulmuş pozisyonlarda, toplam uzun pozisyonların toplam kısa pozisyonlardan fazla olması, olası faiz artışlarında sektörün bu pozisyonlar dolayısıyla zarara maruz kalmasına sebep olabilecektir. Ayrıca net pozisyonların önemli bir kısmının kısa vadelerde yoğunlaştığı görülmektedir. Menkul kıymetler içerisinde TP DİBS'ler %82'lik pay ile ilk sırada gelirken, Eurobond'ların payı %12 seviyesinde gerçekleşmiştir. Ayrıca toplam içerisinde TP menkul kıymetlerin ve değişken faizli menkul kıymetlerin oranı artmıştır. Faiz oranı riski açısından değerlendirildiğinde, portföyün yaklaşık %95'inin kamu menkul kıymetlerinden oluşması, portföyü bu kıymetlere ilişkin TP ve YP faizlere karşı hassas kılarken, değişken faizli kıymetlerin payının artmış olması, faiz oranı riskini azaltıcı bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Diğer dönemlerde de olduğu gibi kamu menkul kıymetlerinin, pozisyonların tamamına yakını oluşturması kredi riski açısından yoğunlaşmayı artırıcı nitelikte bir durum iken, kamu menkul kıymetlerinin ödememe riskinin çok sınırlı olması sebebiyle riski azaltıcı etki de yapmaktadır.

İkinci el DİBS piyasası faiz oranlarındaki gelişmeler incelendiğinde, son yıllarda görülen faiz düşüşlerinin incelenen dönemde de devam ettiği görülmektedir. Diğer taraftan, incelenen dönemde oynaklığın azalması faiz oranı riskine olumlu etkiler yapmaktadır.

6.2.2. Hisse Senedi Fiyat Riski

Hisse senedi ve yatırım fonlarının ticari portföy içerisindeki payı azalmıştır. Bu azalış hisse senedi pozisyon riskini azaltıcı bir gelişmedir. Hisse senedi ve yatırım fonlarının payının çok düşük olması, bu kıymetlerin fiyatlarında ortaya çıkabilecek olumsuz gelişmelerin bankacılık sektöründe sebep olabileceği zararın boyutunun sınırlı kalacağı anlamına gelmektedir. Hiç şüphesiz, bu değerlendirme banka plasmanlarının değerindeki değişimler ile ilgilidir ve bankaların piyasa değerindeki değişimleri veya yatırım fonlarındaki olumsuz gelişmelerin sebep olabileceği itibar risklerini içermemektedir.

İMKB’de işlem gören hisse senetlerinin toplam hisse senetleri içerisindeki payı Aralık 2004 dönemine göre 1 puan artarak %71 oranına ulaşmıştır. Bu çerçevede, hisse senedi pozisyon riskinin önemli bir bölümünün İMKB’de ortaya çıkacak gelişmelere bağlı olduğunu söylemek mümkündür. Göreli olarak likiditesinin yüksek olduğu varsayılan, ana endekslere dahil hisse senetlerinin oranı ise, aynı dönemde, 4 puanlık azalış ile %32’ye gerilemiştir.

İncelenen dönemde, İMKB-100 endeksinin oynaklığında yer yer artışların olduğu ama oynaklığın Aralık 2004 dönemine göre azaldığı görülmektedir. Oynaklıktaki azalış hisse senedi pozisyon riski açısından olumlu bir gelişmedir.

6.2.3. Kur Riski

İncelenen dönemde hem bilanço içi pozisyon hem de YP net genel pozisyonu artmıştır. YP açıklardaki artışlar kur riskini artırıcı bir unsurdur. YP pozisyonlar banka grupları itibarıyla değerlendirildiğinde, açık pozisyonların temel olarak özel bankalardan kaynaklandığı, net genel pozisyon bazında kamu bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarının uzun pozisyonda çalıştığı görülmektedir. Net genel pozisyonun -500 milyon USD seviyesinde olması kur riskini sınırlayıcı olmakla birlikte, bilanço dışı pozisyonların açığı azaltmadaki etkinlikleri önem arz etmektedir. İlerleyen dönemde pasifte TP mevduatının payının artması ve bankaların yurtdışı piyasalardan sağlayacağı YP krediler ile aktifte YP menkul kıymetler ve piyasalardan YP alacaklar kalemlerindeki gelişmeler kur riskinin boyutunu belirleyecek temel unsurları oluşturacaktır.

YP pozisyonların para cinsleri itibarıyla oransal dağılımı incelenen dönem içerisinde önemli değişiklikler göstermemiştir. Net pozisyonların tamamına yakın bir kısmının USD ve EUR kalemlerden oluşması, maruz kalınan kur riskinin büyük ölçüde USD ve EUR kurlarında meydana gelebilecek gelişmelerden kaynaklanacağı anlamına gelmektedir.

Sektörün maruz kaldığı kur riski için temel risk faktörü konumunda olan USD ve EUR kurlarının yataya yakın bir seyir izlediği ve sınırlı miktarda azaldığı görülmektedir. Risklilik açısından önem arz eden USD getiri oynaklığının ise genel olarak azalma eğiliminde olduğu görülmektedir. Hem kurların düştüğü hem de oynaklığın azaldığı bir durum, sektörün kâr elde etmesi ve riskliliğin azalması anlamına gelmektedir.

6.2.4. Toplam Piyasa Riskine İlişkin Risklilik Düzeyi

Risklilik düzeyi açısından gösterge niteliğinde olan VaR değerleri incelendiğinde, risklilik düzeyinin incelenen dönem içerisinde azaldığı görülmektedir. Daha önceki dönemlerde olduğu gibi, riskliliğin önemli bir kısmı DİBS faiz oranlarına duyarlılıktan kaynaklanmaktadır. Ayrıca, incelenen dönemde, toplam Eurobond portföyünün azalmış ve toplam hisse senedi portföyünün artmış olması dolayısıyla, bu portföylerin VaR tutarlarına katkılarında da ters yönlü gelişmeler olmuştur.

Eurobond fiyatlarına ilişkin senaryo analizlerinde, olası fiyat değişimlerine en duyarlı kesimin özel bankalar olduğu görülmektedir. Sektörün genel duyarlılığı ise, incelenen dönemde ticari portföydeki sabit faizli Eurobond tutarının azalmış ve özkaynakların da artmış olması sebebiyle, Aralık 2004 dönemine göre azalmıştır.

Sektörün kur değişimleri karşısındaki durumu, sadece bilanço içi pozisyon üzerinden analiz edildiğinde, duyarlılığın Aralık 2004 dönemine göre arttığı görülmektedir.

5.3. Yapısal Faiz Oranı Riski

İncelenen dönem içerisinde faiz oranlarındaki azalma olumlu bir gelişme olarak değerlendirilirken, sektörde faiz açıklarının artması ile aktifte sabit faizli, pasifte ise değişken faizli kıymetlerin paylarının artması risklilik açısından olumsuz bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. Bu gelişmelerin bir sonucu olarak sektörün faiz değişimlerine duyarlılığı iki dönem arasında artış göstermiştir. Bu kapsamda aşağıdaki tespitleri yapmak mümkündür.

Üç aya kadarlık vadede kümülatif açıkların (1 aya kadarlık açık + 1-3 aylık açık) incelenen dönemde artış göstermesi, yapısal faiz oranı riskini artırıcı bir unsurdur.

İncelenen dönemde, pasifte değişken faizli kalemlerin, aktifte ise sabit faizli kalemlerin ağırlığı artmıştır. Bu durum, faizlerin ilerleyen dönemlerde düşmesi durumunda banka kârlılıklarını olumlu etkileyebilecek ancak faiz artışı olması durumunda da zarara sebep olabilecektir. Yeniden fiyatlama tarihine göre varlık ve yükümlülükler arasındaki farkların özkaynaklara oranları incelendiğinde ise, Aralık 2004 dönemine kıyasla bu oranlar sektör genelinde yükselmiştir. Bu durum sektörün yapısal faiz riskine duyarlılığının arttığını göstermektedir. Duyarlılığın artması, olumsuz faiz değişimlerinde sektörün maruz kalacağı zararın, olumlu faiz değişimlerinde ise sektörün elde edeceği kârların daha fazla olması sonucunu doğuracaktır.

Faiz oranlarında son yıllarda görülen düşüş trendi 2005 yılında da devam etmiş ve Ocak-Temmuz 2005 döneminde bu oranlar 3,5-4,0 puan azalarak %13-%15 aralığına gerilemiştir. Bu husus, kısa vadelerde faiz açığı ile çalışan sektörün kârlılığını artırıcı bir etki yapmıştır. Sektörün faiz açığı ile çalışıyor olmasına rağmen, faizlerdeki düşüşler, ortalama plasman faizinde, ortalama faiz maliyetine göre daha fazla düşüşlere sebep olmuştur. Bunun temel nedenlerinin, 2004 yılı içerisinde faizlerde gerçekleşen 7-8 puanlık düşüşlerin aktif kalemlere gecikmeli olarak yansması ve bankaların Ocak-Temmuz 2005 döneminde elde ettikleri kambiyo kârları olduğu düşünülmektedir.

Olası faiz oranı değişimlerinin banka kârlılıklarına etkilerini ortaya koyan senaryo analizleri incelendiğinde, senaryoların Aralık 2004 dönemine göre Temmuz 2005 döneminde, daha yüksek tutarlı sonuçlar doğurduğu görülmektedir. Bu durum faiz açıklarında hem tutar hem de özkaynaklara oran açısından yaşanan artışların doğal bir sonucudur ve yapısal faiz oranı riskinin iki dönem arasında arttığını göstermektedir.

5.4. Likidite Riski

Likidite riskine ilişkin gelişmeler incelendiğinde ise likidite açıklarının iki dönem arasında arttığı, buna ilave olarak mevduatın kısa vadedeki ve menkul kıymetlerin de uzun vadedeki yoğunlaşmalarının daha da fazla olduğu görülmektedir. Bu gelişmelerin bir sonucu olarak sektörün likidite duyarlılığı iki dönem arasında olumsuz bir gelişme göstermiştir.

Likidite açıklarının incelenen dönem içerisinde genelde arttığı görülmekte olup, bu hususun likidite riskini yükselten bir unsur olduğu değerlendirilmektedir.

İncelenen dönemde, vade dilimlerine ilişkin oransal açıklarda, genelde YTL cinsi açıktaki artıştan kaynaklanan yükselişler gerçekleşmiştir. Ancak likidite açıklarında görülen yükselişler, yükümlülüklerdeki artışlar sebebiyle, oransal likidite açıklarına aynı ölçüde yansımamıştır. Ayrıca önceki dönemlerde olduğu gibi, oransal açıkların önemli bir bölümü YTL ve USD para cinslerindeki oransal açıklardan kaynaklanmıştır. Oransal açıkların artması, likidite riski açısından olumsuz bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca mevduatın kısa vadesine bağlı olarak, mevduat bankalarının en yüksek açık oranına sahip olduğu, ayrıca bu bankalarda mevduat ölçeği arttıkça

oransal açığın da arttığı görülmektedir. Diğer taraftan, tüm banka gruplarında vade aralığı arttıkça oransal açık azalmaktadır. Ayrıca pozisyonlar içerisinde, menkul kıymetler genelde uzun vadelerde, mevduat ise genelde kısa vadelerde yoğunlaşmaktadır ve bu yoğunlaşma Aralık 2004 dönemine kıyasla artış göstermiştir. Diğer taraftan, artan müşteri güvenine paralel olarak vadesiz mevduat tortusunda ve ticari mevduatın yenilenmesindeki olumlu gelişmeler ve uzun vadeli sendikasyon ve seküritizasyon kredileri de likidite riskini azaltıcı unsurlar olarak değerlendirilmektedir. YP likidite dengesinde ise ‘oransal’ anlamda olumlu gelişmelerin ortaya çıktığı, dolayısıyla YP likidite riskinin de ‘üstlenilen pozisyonlara oranla’ azaldığı görülmektedir. Ancak hiç şüphesiz ‘tutar’ olarak YP likidite riskinin boyutu, likidite açıkları ile doğru orantılıdır.

Sektörün likidite seviyesini belirleyen en önemli kalemler olan aktifte ticari portföydeki menkul kıymetlerin ve pasifte mevduatın davranışsal vadelerine ilişkin senaryoların oransal likidite açığı üzerine etkileri incelendiğinde, senaryoların Aralık 2004 dönemine göre daha olumsuz sonuçlar doğurduğu ve dolayısıyla likidite riskinin iki dönem arasında (incelenen boyut ile sınırlı olmak üzere) arttığı görülmektedir.